ROČNÍK VI 1952 SEŠIT 8—10

ČESKÁ MYKOLOGIE

Časopis Čs. mykologického klubu v Přírodovědeckém vydavatelství
pro šíření znalosti hub po stránce vědecké i praktické

Rediguje:
Dr A. PILÁT,
vedoucí redaktor
s redakčním kruhem:
Prof. Dr K. CEJP
MUDr J. HERINK
I. CHARVÁT

V PRAZE
dne 15. listopadu 1952

OBSAH:

Ing. K. Kříž: Houby v ruské kuchyni 145
Dr K. Cejp: Ruská a sovětská mykologie III. . . . 152
Dr K. Cejp: Další nálezy vzácné hlenky Lycogala flavofuscum (Ehrenb.) Rost., u nás 156
Dr A. Pilát: Plamenka devonská — Flammula devonica Pilát 1951 159
Dr V. J. Staněk: Nález vzácných břichatkovitých hub na stepi jihozápadního Slovenska 162
Dr K. Cejp: Hnojník obecný — Coprinus comatus (Müller) Fr. 165
Dr Fr. Kotlaba: Křehutička orobincová — Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühner in Favre, v Československu 169
Dr A. Pilát: Hřib bronzový — Boletus edulis subsp. aereus Bull. v Čechách 175
Ing. A. Příhoda: Poznámky o výskytu rosolovce červeného — Guepinia helvelloides (DC) Fr. na Slovensku 180
A. Procházka: Otrava hřibem satanem a neškodnost (?) hřibu purpurového 184
Dr J. Kubička a *Fr. Kneš:* Příspěvek k otravám hnědými čirůvkami 188
Nová literatura 191
Příloha: 1 barevná tabule č. 8 — Plamenka devonská — Flammula devonica Pilát 1951.

Nákladem Přírodovědeckého vydavatelství v Praze. Administrace: Žitná 25, Praha II/1, tel. 293-08 a 319-50. — Vytiskla Státní tiskárna, n. p., závod 02, Praha XIII, Sámova ulice číslo 12.

Předplatné 90 Kčs

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
9 FEB 1954

PŘÍRODOVĚDECKÉ VYDAVATELSTVÍ

Žitná 25, Praha II,

expeduje tyto knihy z oboru biologie a dalších vědeckých publikací, které vydává, a to:

A. Knihy:

V. J. RUTKOVSKIJ: Hyurogická úloha lesa. Z ruštiny přeložil J. Rous. Str. 44 Kčs 9,—

A. D. DOLGUŠIN: Mičurinské principy selekce a semenářství. Z ruštiny přeložil J. Rous. Str. 28 Kčs 9,—

S. N. MUROMCEV: Problémy současné mikrobiologie ve světle mičurinského učení. Z ruštiny přeložil Fr. Klejna a J. Coufalová. Str. 80 Kčs 29,—

A. A. AVAKJAN: Studijní procesy a t. zv. květní hormony. Z ruštiny přeložil F. Hořavka. Str. 48 Kčs 12,—

L. Š. DAVITAŠVILI: Otázky darwinismu v paleontologii. Z ruštiny přeložil M. Malkovský. Str. 164 Kčs 52,—

B. ROSICKÝ - J. WEISER: Boj s hmyzem. I. Moderní insekticidy, jejich složení, zkoušení a použití. Str. 440 Kčs 184,—

V. DYK: Nemoci a parasiti ryb Str. 284 Kčs 192,—

K. A. TIMIRJAZEV: Historická methoda v biologii. Z ruštiny přeložila M. Brožová. Str. 208 Kčs 84 —

J. SPIRHANZL: Rašelina, její vznik, těžba a využití. Str. 356 Kčs 97,—

F. PRANTL: Život českých pramoří. Zkaměněliny, jejich sběr a využití. Erose půdy a ochrana proti ní. Str. 192 Kčs 106,—

F. K. STUDNIČKA: Úvod do plasmatologie. Str. 240 Kčs 127,—

D. M. TROŠIN: Dialektika vývoje v mičurinské biologii. Z ruštiny přeložila E. Poláková. Str. 144 Kčs 54,—

L. A. ČEBOTAREVOVÁ - S. S. SOBOLEV: V. V. Dokučajev. Z ruštiny přeložil J. Spirhanzl. Str. 88 Kčs 27,—

S. G. DAVYDOV: Mičurinská nauka o vypěstění nových druhů zvířat. Z ruštiny přeložil T. Pawler. Str. 26 Kčs 6,—

V. V. DOKUČAJEV: Vybrané práce. Z ruštiny přeložil J. Spirhanzl. Str. 240 Kčs 274,—

S. I. ISAJEV: Mičurinské methody posunutí jižních rostlin na sever. Z ruštiny přeložil J. Rous. Str. 36 Kčs 8,—

J. KLIKA: Příručka technické mikroskopie. Str. 164 Kčs 110,—

V. N. MAKAROV: Ochrana přírody v SSSR, Z ruštiny přeložil A. Litochleb a J. Macek. Str. 96 Kčs 28,—

R. VESELÝ: Československé houby. I. Lupenaté. 2. vydání. Str. 234 Kčs 74,—

J. T. ZARUBAJLE: K. A. TIMIRJAZEV — velký ruský darwinista. Z ruštiny přeložil Ch. Troníček a E. Poláková. Str. 56 Kčs 12,—

S. I. VAVILOV: Věda stalinské epochy. Z ruštiny přeložil V. Bartošek a K. Pátek. Str. 60 Kčs 15 —

J. MACKŮ: Sběr a pěstování našich užitkových rostlin. Str. 306 Kčs 125,—

N. M. PRŽEVALSKIJ: Mongolsko a země Tangutů. Z ruštiny přeložila M. Lísková. Str. 364 Kčs 90,—
váz. Kčs 120,—

M. V. PEVCOV: Cesta do Kašgarska a Kuen Lunu. Z ruštiny přeložila H. Stuzáková. Str. 364 Kčs 122,—
váz. Kčs 135.—

Ing. Karel Kříž:

Houby v ruské kuchyni.

Neobyčejně velké hubné bohatství lesů Sovětského svazu vedlo již odedávna zvláště v jeho střední, západní a jihozápadní části ke hromadnému sběru jedlých hub, jež jsou považovány za velmi cennou doplňkovou potravinu a zaujímají proto v národním hospodářství významné místo. Na houby jsou bohaté nejen lesy, ale i lesotundra a jižní stepi, kde v časném jaru hojně rostou oblíbené žampiony a t. zv. stepní neboli africké lanýže — *Terfezia Boudieri* Chat. Ve větších městech se pak stále více rozvíjí pěstování žampionů, které má starou tradici.

K nejvíce doporučovaným houbám patří vedle hřibu obecného (a jeho odrůd) křemenáče a kozáky, máselníky (klouzek zrnitý — *Ixocomus granulatus* [L.] Quél. a klouzek obecný — *Ixocomus luteus* [L.] Quél), t. zv. g r u z d ě, na př. ryzec ďubkovaný — *Lactarius scrobiculatus* (Scop.) Fr. a ryzec ohrnutý — *Lactarius resimus* Fr. (které zařazuje Vasilkov mezi 8 druhů hub nejvyšší užitkové hodnoty), ryzec osikový —*Lactarius controversus* Pers. a ryzec bělomléčný — *Lactarius zonarius* var. *insulsus* Fr., i ryzec šeredný — *Lactarius plumbeus* (Bull.) Fr., a ryzec peprný — *Lactarius piperatus* (Scop.) Fr., připuštěný i naší vyhláškou 586/1950 ke konservování kvašením po předchozím máčení, který však klade Vasilkov teprve do IV. tř.), bílé či suché p o d g r u z d ě (holubinka bezmléčná — *Russula delica* Fr.), pravé ryzce, lišky, holubinky, václavky, žampiony a ovšem i tak zv. v o l n u š k y, t. j. houby vlnaté (hlavně ryzec kravský — *Lactarius torminosus* Schaeff.). Je pozoruhodné, že tato houba je uvedena také mezi 40 druhy jedlých hub ve staročeském glosáři Klaretově a že tedy byla i v Čechách sbírána a pojídána za Karla IV. O výstavách naší brněnské odbočky, kde jsme tuto houbu vystavovali jako nepoživatelnou, poukazovalo každoročně několik návštěvníků — rodilých Rusů — na to, že jde patrně o omyl, neboť u nich doma bývala k v a š e n á v o l n u š k a vítanou pochoutkou.

Jako jedlé jsou sbírány též k o z l j a k (klouzek kravský — *Ixocomus bovinus* [L.] Quél.), m o c h o v i k (kožešník plstnatý — *Xerocomus subtomentosus* [L.] Quél.) i v a l u j (holubinka smrdutá — *Russula foetens* Pers.), kterou zařazuje Vasilkov do III. tř. stejně jako řadu u nás oblíbených holubinek a g o r k u š k a, t. j. hořká houba (ryzec ryšavý — *Lactarius rufus* [Scop.] Fr.).

Jak patrno, sbírají a připravují se v Sovětském svazu k jídlu i některé za syrova velmi palčivé druhy hub, které u nás byly až do nedávna považovány za nepoživatelné nebo dokonce za jedovaté. K přípravě houbových pokrmů se ovšem těchto hub používá po předchozím několikerém máčení a povaření, při čemž se voda po vyloužených houbách vždy vyleje. Některé houby, jichž obvykle nelze použít k vaření nebo smažení za čerstva ani sušených, ztrácejí svou palčivou chuť kvašením (silážováním, rusky: zasolka)

a při tomto velmi oblíbeném způsobu konservování mizí i nepříjemná vůně některých hub, jako na př. holubinky smrduté — *Russula foetens* Pers. nebo holubinky révové — *Russula xerampelina* Fr.. Kvašené (rusky: solené) houby, jež získávají příjemnou nakyslou chuť a uchovávají si svou biologickou hodnotu, poskytují velmi hodnotný salát a možno jich použít i k přípravě některých houbových pokrmů (kyselá polévka nebo omáčka a j.).

V době velké úrody hub zajíždějí někdy venkované do lesa s vozy, naloženými sudy, a nasbírané a očištěné houby dávají přímo do těchto sudů, přidávajíce k nim sůl. Kvašením těchto hub a jejich uložením v chladu získávají pak levnou a chutnou potravinu pro zimní měsíce. V ovocnářsko-zelinářských krámech Sovětského svazu možno po celý rok koupit kvašené houby stejně tak jako houby sušené nebo marinované (naložené v octě). Kvašené houby dříve sloužily jako oblíbené postní jídlo nebo jako zákusek k vodce. U nás bohužel tento způsob konservování hub přes četná doporučení stále ještě nezdomácněl tak, jako kvašení zelí nebo okurek.

Ke kvašení se používá pravidelně většiny jedlých bedlovitých hub, zatím co houby hřibovité slouží k přípravě pokrmů za čerstva a k sušení nebo marinování. Kvašené hřiby oblíbeny nejsou; pokud se jich používá, tedy jenom ke kvašení za tepla stejně tak jako kozáků a křemenáčů. Z uvedeného pravidla je však několik výjimek; tak se na př. k vaření a pečení používá i čerstvých pravých ryzců (rusky: r y ž i k ů), k nakládání do octa václavek a k sušení i méně hodnotných, avšak místy velmi hojně se vyskytujících klouzků kravských — *Ixocomus bovinus* (L). Quél.

Není dosud oblíbeno použití hub ve formě houbového prášku, avšak v poslední době se rozemílání sušených hub na houbový prášek, který je lépe stravitelný, velmi doporučuje. Neujalo se konservování hub sterilisováním (v plechovkách) a nepoužívá se ani konservování solí; s o l e n y j znamená kvašený (silážovaný), nikoliv solený v našem smyslu, jak se někdy nesprávně překládá z ruštiny.

Uvedeme nyní několik předpisů k úpravě a konservování hub, jakož i k přípravě některých oblíbených houbových pokrmů ruské kuchyně, přeložených z Knihy o chutné a zdravé stravě (viz použitá literatura) a doplněných vlastními poznámkami; našim houbařkám a houbařům přinesou jistě dobré podněty pro zpestření jejich jídelníčku.

Základní příprava. U všech předpisů se doporučuje vhodit očištěné houby před upotřebením na 3—5 minut do vařící vody, která se potom sleje, a houby se opláchnou studenou vodou.

Sušení hub. K sušení se nejlépe hodí hřiby, křemenáče, kozáky, klouzky a kožešníky. Před sušením otřeme houby suchou utěrkou. Neomýváme je však, neboť omyté houby se pak špatně suší. Za horkých dnů můžeme sušiti houby na slunci. Dobře se suší houby v kuchyňských troubách a v ruských pecích, kam se dávají po nějaké době po upečení chleba, jakmile teplota v pecích poklesne na 70—80° (L. A. Lebeděva udává teplotu 50 až 70°). Při sušení je třeba dbát na to, aby měl stále přístup vzduch a aby mohla unikat odpařovaná voda z hub. Takto předsušené houby se dosušují

na slunci nebo nad plotnou. Je zvykem sušiti celé houby, které se buď pokládají na sítka nebo se navlékají na nitě (tenký motouz), natažené mezi hřebíky, jež jsou upevněny na zvláštních stojáncích různých tvarů; kromě toho provádí se též sušení na deskách s připevněnými bodly, na které se napichují jednotlivé kusy hub. Houby se nesmějí navzájem dotýkat, aby se dobře prosušily. Při přípravě houbových pokrmů z těchto hub je třeba rozmočené sušené houby nejdříve nakrájet.

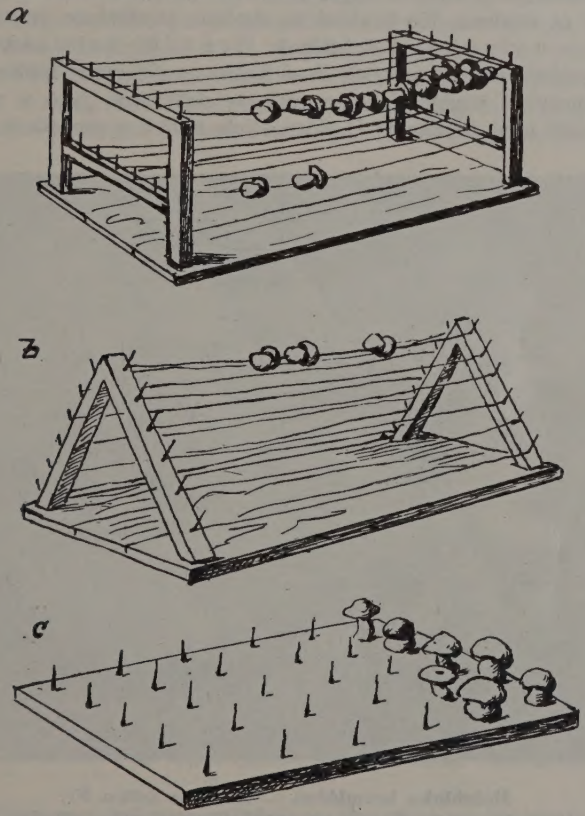

Stojánky (a, b) a desky (c), jichž se používá v SSSR k sušení hub. Suší se celé plodnice. Kreslil A. Procházka.

Marinování (nakládání do octa). K marinování doporučuje se brát hřiby, kozáky a křemenáče, klouzky a václavky. Očištěné houby roztřídíme podle velikosti, odřežeme třeně (u klouzků sloupneme též pokožku klobouku), pořádně propláchneme ve studené vodě a dáme dobře odkapat na síto. Do hrnce nalejeme na 1 kg připravených hub ½ sklenice (stakan*) vody, při-

*) Stakan = odlivka bez ucha asi 0,2 l.

dáme ½ sklenice octa, 1½ polévkové lžice soli a do toho klademe připravené houby a necháme vařit. Jakmile začne voda vřít, sbíráme svrchu pěnu a přidáme koření: bobkový list, po 0,1 g pepře, hřebíčku a skořice a 2—3 g kopru. Vaříme od uvedení do varu 20—25 minut, při čemž stále pečlivě mícháme, aby se houby rovnoměrně povařily. Když jsou hotovy (klesají ke dnu), odstavíme je a necháme vychladnout. Po vychladnutí houby uložíme do hliněných nebo skleněných nádob.

Kvašení za studena. Ke kvašení za studena používáme pravých ryzců, gruzďů a volnušek i holubinek. Gruzdě, volnušky a holubinky se máčejí ve studené vodě 5—6 hodin, pravé ryzce toliko propláchneme. Připravené houby klademe (nikoliv nakrájené jako u nás, nýbrž celé) do sudů nebo hliněných či skleněných nádob a prosolíme. Na 1 kg

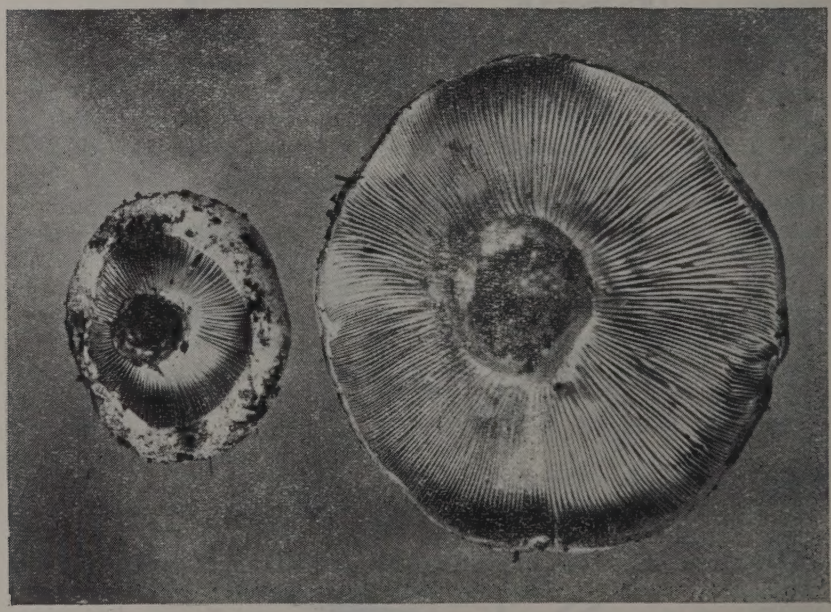

Holubinka bezmléčná — *Russula delica* Fr.
14. IX. 1952 sbírala na Karlštejně pí M. Charvátová. Foto Dr A. Pilát.

hub použijeme 5 dkg soli na gruzdě, volnušky a holubinky a 4 dkg soli na pravé ryzce. Po prosolení houby zakryjeme dřevěnou destičkou, kterou volně vložíme do sudu nebo nádoby a zatížíme. Jakmile se houby sesednou, doplníme novými houbami, až se nádoba naplní. Když je nádoba plná, přesvědčíme se, zda houby pustily dosti šťávy (lidově: lák, rusky: rassol), která musí přesahovat houby o 1—2 cm. Je-li šťávy málo, je nutno zvýšit zátěž. K dozrání hub je potřebí 1—1½ měsíce.

Kvašení za tepla. Očištěné houby roztřídíme a odřežeme třeně, které

můžeme nakládati odděleně od klobouků; nakládání celých plodnic je méně skladné. Nakládáme-li veliké klobouky spolu s drobnými, rozkrájíme je na 2—3 kusy. Připravené houby propláchneme studenou vodou, v a l u j (holubinku smrdutou — *Russula foetens* Pers.) máčíme 2—3 dny. Do rendlíku vlejeme na 1 kg hub ½ sklenice vody, přidáme 2 polévkové lžíce soli a zahříváme. Jakmile se začne voda vařit, klademe do ní houby. Při vaření houby stále mícháme, aby se nepřipálily. Když se voda opět dostane do varu, sbíráme tvořící se pěnu, načež vhodíme na 1 kg hub 1 bobkový list, 3 zrnka celého pepře, 3 zrnka hřebíčku, 5 g kopru a 1—2 listy černého rybízu a vaříme za stálého míchání, a to hřiby, kozáky a křemenáče 20 až 25 minut, v a l u j 16—20 minut, ostatní holubinky a v o l n u š k y 10 až 15 minut od uvedení do varu. Houby jsou hotové, jakmile začnou klesat

Ryzec kravský — *Lactarus torminosus* Schaeff.
14. XI. 1952 sbírala na Karlštejně pí Em. Petrášová. Foto Dr A. Pilát.

ke dnu a šťáva se stává více průhlednou. Povařené houby pravidelně skládáme do široké nádoby, aby rychle vychladly. Vychladlé houby spolu se šťávou přeložíme do soudků nebo nádobek a zakryjeme. Šťávy nemá být více než pětina váhy hub. Houby se stávají způsobilými k požívání za 40 až 45 dní.

Houbový bouillon. Sušené houby propláchneme v teplé vodě, dáme do hrnce, zalejeme studenou vodou a necháme 1—2 hodiny máčet, aby se značně uspíšilo vaření. Potom, aniž bychom slili vodu, postavíme hrnec na oheň, přidáme nakrájenou kořenovou zeleninu a hodinu vaříme. Hotový odvar procedíme a použijeme k přípravě t. zv. vegetariánských polévek. Vyvařené houby tence nakrájíme a dáme do polévky.

Bramborová polévka s čerstvými houbami. Čerstvé houby (hřiby, křemenáče nebo klouzky) očistíme a propláchneme. Třeně odřežeme, rozsekáme a osmažíme spolu s kořenovou zeleninou a cibulí na tuku. Klobouky hub nakrájíme na drobné plátky, dáme do hrnce, zalejeme vodou a vaříme 40 minut. Potom přidáme brambory, houbové třeně, osmažené s kořenovou zeleninou a s cibulí, sůl, bobkový list, pepř a vaříme 20—25 minut. Před podáváním na stůl posypeme ještě jemně nakrájenou cibulovou natí nebo koprem a zalejeme smetanou.

Na 300—400 g čerstvých hub dáváme 5—6 kusů bramborů, 1 kus kořenové zeleniny a cibule a 1 polévkovou lžíci tuku.

Houby na smetaně. Houby nakrájíme na plátky, jenom drobné klobouky ponecháme celé. Na pánvi rozpustíme máslo, na němž osmažíme nakrájenou cibuli, načež na ni naklademe houby, posolíme a smažíme na nepříliš silném ohni. Před ukončením smažení přidáme mouky, vše promísíme a ještě smažíme 2—3 minuty, načež přidáme smetanu a necháme přejít var. Před podáváním na stůl posypeme jídlo zeleným koprem nebo petrželkou.

Na 500 g čerstvých hub dáváme 2 polévkové lžíce másla, ½ sklenice smetany a ½ polévkové lžíce mouky.

Houby dušené. Nakrájené houby (lišky, václavky, holubinky a j.) naklademe do rendlíku a necháme povařit. Potom vodu slejeme, přidáme máslo, 2—3 polévkové lžíce bouillonu nebo vody, osolíme, rendlík přikryjeme pokličkou a dusíme přibližně 30 minut.

Na 500 g čerstvých hub dáváme 2 polévkové lžíce másla.

Houby smažené. Houby (hřiby, žampiony, ryzce pravé) očistíme, propláchneme, spaříme vřelou vodou a osušíme utěrkou. Potom je nakrájíme na hrubé plátky, posolíme a osmažíme po obou stranách na pánvi s máslem, načež je posypeme moukou a vše ještě jednou smažíme. Podáváme horké na téže pánvi, posypané jemně nakrájenou zelenou petrželkou nebo koprem.

Na 500 g čerstvých hub dáváme 3—4 polévkové lžíce mouky a 2—3 polévkové lžíce másla.

Houby zapékané. K zapékání můžeme použít různých druhů hub, zvláště chutné jsou však smrže. Očištěné houby propláchneme vodou a ponecháme 5—10 minut ve vařící vodě, načež je procedíme a znovu propláchneme studenou vodou; odvar se nehodí k jídlu. Potom houby nakrájíme na plátky a opečeme na rozpálené pánvi s máslem. Nakonec posypeme moukou, promícháme, zalejeme smetanou, necháme přejít var, pak polejeme máslem, podle chuti posypeme též strouhaným sýrem a zapečeme v troubě. Zapečené houby podáváme horké na téže pánvi.

Houbová solanka. Nakrouháme zelí, dáme do hrnce, přidáme máslo, trochu vody, ocet a dusíme asi hodinu. Po 15—20 minutách přidáme rajský protlak, nakrájené kvašené okurky, cukr, sůl, mletý pepř a bobkový list. Houby (hřiby, křemenáče, ryzce a j.) po obvyklé základní přípravě nakrájíme na plátky a osmažíme v pánvi na másle. Potom dáme houby na misku a na téže pánvi osmažíme cibuli, kterou pak smícháme s houbami a přidáme nakrájené okurky, sůl a pepř. Polovinu dušeného zelí navrství-

me na pánev, na to dáme připravené houby a na ně navrstvíme zbytek zelí, posypeme strouhánkou, pokropíme máslem a v troubě zapečeme. Můžeme podávat s kouskem citronu nebo olivy.

Houbovou solanku můžeme připravit též z kyselého zelí; v tomto případě nepřidáváme již ocet. Místo čerstvých hub můžeme použít i hub kvašených nebo sušených.

Na 500 g čerstvých hub dáváme 1 kg čerstvého zelí, 1 kvašenou okurku, 1 cibuli, 2 polévkové lžíce másla, 2 polévkové lžíce rajského protlaku a 1 až 2 kávové lžíce cukru.

Houbová omáčka. Houby propláchneme a necháme rozmočit ve studené vodě (2 až 3 sklenice), načež je v téže vodě vaříme tak dlouho, až změknou. Jemně nakrájenou cibuli osmažíme na másle, přidáme mouku a smažíme ještě asi minutu; pak zalejeme vřelým houbovým bouillonem (odvarem) a vaříme 5—10 minut. Po 5 min. až do konce varu přidáme do omáčky jemně nakrájené nebo na masovém mlýnku rozemleté povařené houby a sůl.

Na 25 g sušených hub dáváme půl polévkové lžíce mouky a půl polévkové lžíce másla.

Pohanková kaše s houbami a cibulí. Sušené houby opláchneme, dáme do hrnce, zalejeme třemi sklenicemi studené vody a necháme stát 1—1½ hodiny. Když houby nabobtnají, vyjmeme je z vody, tence nakrájíme nebo rozemeleme na masovém mlýnku, dáme nazpět do téže vody a necháme vařit. Jakmile začne voda vřít, osolíme ji, přidáme pohankovou krupici a vaříme za stálého míchání až do zhoustnutí. Potom hrnec s kaší přikryjeme a odstavíme na 2 až 3 hodiny. Do hotové kaše přimícháme cibuli, osmaženou na másle.

Na 2 sklenice pohankové krupice dáváme 3 sklenice vody, 25 g sušených hub, 2 kusy cibule, 2—3 polévkové lžíce tuku a 1 kávovou lžíci soli.

Omeleta s tykví a houbami. Tykev a houby po očištění nakrájíme, tykev na hrubší plátky a houby na jemnější, posolíme a osmažíme. Potom je smísíme s rozbitými vejci, posolíme a smažíme na pánvi s máslem jako přírodní omeletu.

Nádivka z hub (do pirožků). Houby po základní přípravě nakrájíme na tenké plátky nebo rozsekáme nepříliš jemně a osmažíme. Potom k houbám přidáme jemně nakrájenou cibuli nebo cibulovou nať, 1 polévkovou lžíci mouky, vše smísíme, rozmělníme trochou mléka nebo bouillonu, přivedeme do varu, osolíme a přidáme pepře. Nádivku můžeme připravit též z kvašených hub: opláchnuté houby nakrájíme, osmažíme a potom smícháme s osmaženou nakrájenou cibulí nebo cibulovou natí.

Chutnou nádivku připravíme ze sušených hub: povařené houby jemně nakrájíme, pomeleme na masovém mlýnku a lehce osmažíme. Potom přidáme k houbám jemně nakrájenou a osmaženou cibuli, pohankovou nebo krupičnou kaši či vařenou rýži a posolíme; můžeme též přidat trochu mletého pepře. Obvykle se pak do všech nádivek do pirožků přidávají nakrájená vařená vejce.

Na 1 kg čerstvých nebo 50 g sušených hub dáváme 1½ sklenice pohan-

kové krupice, jáhel nebo 1 sklenici rýže, 1—2 kusy cibule a 1—2 polévkové lžíce tuku. Uvedená množství bereme na 1 kg mouky k přípravě těsta na pirožky.

Literatura.

1. *Kniga o vkusnoj i zdorovoj pišče*, vydaná ministerstvem potravinářského průmyslu SSSR a schválená komisí výživy akademie lékařských věd SSSR, 1951.

2. L. A. Lebeděva: *Griby. Zagatovka i pererabotka*, Moskva 1937.

3. B. P. Vasilkov: *Sjedobnyje i jadovityje griby*, Moskva 1948.

Dr Karel Cejp:

Ruská a sovětská mykologie.

III.

Jak jsem se již zmínil na začátku 2. části, byly mikromycety hlavním oborem mykologického bádání. Bylo to jak z důvodů čistě vědeckých, tak i praktických, neboť výsledky těchto theoretických studií bylo lze uplatniti v různých odvětvích průmyslu a v zemědělství. Snad nemusím ani zvlášť zdůrazňovat, že i imperfektní typy řádu *Eurotiales*, jako *Aspergillus* a *Penicillium* našly hojně pracovníků jak pro další studium antibiotik a jiného průmyslového zaměření, tak i jako průvodce různých hnilob ovoce a plodin.

V této skupině plísní vynikly práce L. I. Kursanova a T. S. Alexejevy (1938), M. A. Gudleta (1935) o plísňových hnilobách citronů, práce O. P. Protoďjakonova a T. S. Paleje (1937), A. M. Mausurova (1936) o *Aspergillus niger* van Tiegh., dále je studovali S. Kostyčev a W. Česnokov (1927), M. S. Filosfov a V. E. Malinovskij (1928), E. Sotnikov (1934), V. S. Butkevič a M. S. Gajevskaja (1935), o jiných zástupcích této moderní skupiny S. Lvov a G. M. Lupizina (1938), B. G. Babakina a A. D. Zamyslov (1939), N. I. Proskurianov a F. M. Osipov (1939), dále K. Purjevič (1900), A. S. Metelkin (1949), V. Šapošnikov a A. Manteifel (1923) a j. S těmito plísněmi je spojené i studium antibiotik a zejména antibiotika z hub rouškatých byla velmi studována (N. N. Konovalova 1949, M. A. Litvínov 1949 a j.).

Že studiu kvasinek byla věnována patřičná pozornost spíše pro účely průmyslové, nemusím ani zdůrazňovat, to však více spadá do kvasné chemie než do mykologie; zmíním se jen o jednom jménu, S. V. Grečiškin (1934). Z vřeckatých hub sluší se ještě zmíniti o diskomycetové skupině, působící t. zv. sypavky („šjutte"); byl studován hlavně druh *Lophodermium pinastri* (Schrad.) Chev. (N. Sludskij a J. Buvert 1938, G. I. Konev 1950).

Mnoho pozornosti ruští a sovětští mykologové věnují studiu rzí a to jak po stránce čistě theoretické a mykofloristické, tak i ontogenetické a morfologické a v neposlední řadě i praktické. Možno říci, že mnohé

práce nutno prohlásiti za klasické a dostaly se do světové literatury. Byl to zejména V. A. Tranšeľ (1868—1941), který rzi studoval po celý život od svých studentských let a pracoval v petrohradské (leningradské) Akademii věd. Ve spisech botanického musea vyšlo nejvíce jeho prací z uredinologie a jsou z biologie, morfologie, systematiky i flo-

N. I. Vasiľjevskij (1884—1950)

ristiky této rozsáhlé parasitické skupiny. Jím popsaná rez ze Střední Asie *Puccinia Komarovii* na *Impatiens parviflora DC* byla nalezena i u nás a v poslední době se mohutně šíří a je dobrým momentem v biologickém boji proti tomuto obtížnému plevelu. Výborná je jeho methoda, umožňující předvídati nebo určiti dvě neúplné formy rzí na různých hostitelích, jakými jsou stadii vývoje na jednom hostiteli (1904, 1934). Prakticky touto svou methodou určil cyklus asi 30 druhů rzí na rozmanitých hostitelích. Jeho práce o rzích a vůbec mykologické vyvrcholily vydáváním exsikátové sbírky Mycotheca rossica a souborným vydáním monografie o rzích SSSR (1939). Na jeho počest byl jeden rod rzí pojmenován zakladatelem americké uredinologie J. C. Arthurem *Tranzschelia*. Dále četné práce o rzích z SSSR přinášeli M. S. Zerova (1947), V. I. Laščevskaja (1927), L. I. Kursanov a S. B. Medvedeva (1938), I. A. Katajev (1949), o rzi na lnu A. Buchgejm (1919), o rzích obilních

zejména N. A. Naumov (1951), P. V. Saburova (1946), M. V. Gorlenko (1935) a j.

Také ve středisku ontogenetického mykologického bádání se rzi studovaly. Byla to hlavně vedoucí osobnost této moskevské školy L. I. Kursanov; ten studoval zejména t. zv. neúplné vývojové formy a jako první objasnil otázku dikaryontní fáze (dvoujaderné) v některých buňkách rzí (1915—22). Tyto velké cytologické práce objasnily rozdíly buněk s dvojími jádry a jejich vznik na rozdíl od buněk haploidního mycelia. Tím byl dán základ k poznání sexuality u rzí a na nich teprve stavěl kanadský J. H. Craigie své další studie (1927—31), jmenovitě potvrzení heterothallismu některých obilních rzí, což mělo praktický důsledek v rozeznávání určitých zvláštních ras rzí, vzniklých křížením základních typů. Kursanov má zásluhu také v tom, že považoval neúplné formy jen s určitými fázemi za druhotně redukované a nikoliv za původně primitivní; analogicky se pak musíme dívati i na jiné imperfekty.

Studium snětí mělo v SSSR již svou tradici od dob A. Fischera v. Waldheim (1839—1920), který jako docent působil v Moskvě, později ve Varšavě a od r. 1896 byl ředitelem petrohradské botanické zahrady. Zabýval se netoliko systematikou snětí (1878), ale i biologií, klíčením spor, kopulací sporidií a hostitelskými rostlinami (1877). Po něm nověji obnovili tyto studie současně s praktickým pozorováním na určitých plodinách zejména N. K. Klapcova (1950), pak v pracích o vlivu teploty na klíčení chlamydospor I. V. Novopokrovskij a F. D. Skarkin (1945), N. G. Zaprometov (1924) a v oblasti biologie snětí pro praktické fytopathologické úkoly T. D. Strachov a všechny tyto práce vyvrcholily v nové, souborné monografii snětí L. S. Gutnera (1941). Také zmíněný již V. A. Tranšeľ spolu se Serebnjakovem studovali sněti a jím popsané *Ustilago turcomanica*, vydané v Mycotheca rossica (No 302), bylo nedávno nalezeno v USA (G. W. Fischer a J. P. Meiners 1952) na rodu *Agropyron*.

Zbývá ještě v přehledu se zmíniti o studiu nižších hub, zejména zástupců skupiny *Phycomycetes*. Porůznu různé práce mykofloristické se také namnoze jich dotýkají. Byl to zejména J. J. Walz (1841—1904) z Kyjeva, který v De Baryho Botan. Zeitung uveřejnil velké pojednání o t. zv. vodních plísních čeledi *Saprolegniaceae* (1870) a v téže době studoval je i E. M. Delariju (1845—1873) v Charkově, jmenovitě vývoj oospory této čeledi, vzniklé parthenogeneticky. Taktéž v Charkově později v této čeledi pracovali L. A. Škorbatov (1923, 1927) a M. O. Milovcova (1935), v Leningradě M. F. Lilienštern o vlivu vlastností prostředí na vývoj zástupců rodu *Saprolegnia* (1925). Rodem *Phytophthora* v pracích souvisících spíše s fytopathologií se zabývali jmenovitě V. N. Bondarceva-Monteverde (1926), L. I. Kursanov (1920, 1923), N. A. Naumov (1935, 1936), E. S. Rochlinaja (1935) a j.

Mnoho prací profesora kazaňské university H. W. Sorokina (1846

až 1909) o vývoji a systematice nejnižších hub řádu *Chytridiales* upadlo v zapomenutí, protože nejsou zvlášť kritické; je jich velká řada z let 1868—77. Skupinu *Phycomycetes* nazývá *Siphonomycetes* (1874). Jeho práce se dostaly nedávno v mohutném zpracování těchto typů F. K. Sparrowem (1943) v USA znovu do světové literatury. Profesor petrohradské university Ch. J. Gobi v nově založené kryptogamické laboratoři vychoval vedle již několikrát jmenovaných mykologů Naumova, Tranšeľa a Voronichina i několik pracovníků, kteří vynikli ve studiu nejnižších hub. Je to na př. I. L. Serbinov (1872—1925), později profesor university v Oděse. Zabýval se speciálně čeledí *Chytridiaceae,* kterou rozdělil na typy jevící více vztahy k hlenkám a na typy přiklánějící se k vyšším vodním fykomycetům, čímž potvrdil názory o polyfyletickém vzniku nižších hub (1907). Podobně i jiný Gobiho žák K. N. Dekenbach (1866—1931) studoval mnoho otázky fylogenese hub, zejména popsal parasita na mořských sinicích *Coenomyces consuens* (který později Jačevskij přezval na *Dekenbachia,* 1931), nalezeného později i v Dánsku a v USA, a na tom rodu vyložil svojen ázory na fylogenesi hub (1902—03). Jeho názory, kde nevyvozoval na př. vřeckaté houby z nižších fykomycetových typů, nedošly uznání. Později Dekenbach pracoval ve fytopathologii v Charkově a na Krymu.

Morfologicko-ontogenetické studie šly často ruku v ruce s cytologií, a byl to zejména algolog V. F. Chmelevskij, jenž studoval jádro během procesu oogamické kopulace u plísně bělostné *Albugo candida* (Pers.) Kuntze a zjistil splývání jediného jádra anteridiového s jediným jádrem oogoniovým (1888), důležitý fakt pro tuto vyšší fykomycetovou skupinu; rovněž zjistil i splývání prostoplastů v sousedních buňkách hyfových (1886), což pozoroval později i V. K. Varlich (1893).

Biologické otázky hub nalezly mnoho pracovníků. Z nich je nejdůležitější studium mykorrhizy. F. M. Kamenskij, profesor v Oděse, popsal v několika pracích vztahy mutualistické symbiosy hub a kořenů hniláku *Monotropa hypopitys* L. (1880—86). Současně v té době vyšla (1885) práce německého botanika B. Franka o symbiose houbových hyf s kořeny dřevin, pro kterýžto zjev našel termín „mykorrhiza". Sám Voronin upozornil (1885), že priorita objevu patří Kamenskému, což mělo pak za následek výměnu názorů v německých časopisech; pozdější studie dokázaly správnost názorů Frankových, ale první objev tohoto zjevu učinil Kamenskij, což i sám Frank uznal. O otázkách mykorrhizy u vstavačů psal (1886) i profesor vojensko-lékařské akademie V. K. Varlich (1851 až 1928), v poslední době pak o mykorrhize vůbec psal V. J. Častuchin (1950).

Mnoho prací mykologických vyústilo do fytopathologického zaměření a těch je velká řada. Není možno v tomto přehledu, který má nastíniti vývoj ruské a sovětské mykologie i tuto praktickou stránku mykologie uváděti v celé šíři, jako není možno zabíhati i na pole kvasné chemie a lékařské mykologie. Při houbových chorobách některých plodin šlo jmenovitě o přehledné zpracování chorob té které plodiny, jako ovocných stro-

mů (S. M. Fedorov 1950, V. S. Michajlovskij a V. V. Ščerbakov 1950, M. P. Popova a B. P. Soboleva 1951, a j.), cukrovky (O. I. Sokolovskij a S. G. Radzevskij 1935, S. F. Moročkovskij 1948, a j.), obilí, zejména pšenice (Estonci E. Kaarep 1949, A. Luchakooděr a A. Ratt 1949, dále M. V. Gorlenko 1946, a j.), brambor (mimo jiné V. F. Portjanko 1949, V. N. Obolenskij 1949, M. V. Bordukova 1950), citroníků (T. A. Georgobiani a P. J. Mitrofanov 1949, S. E. Gruševoj 1950), tabáku (S. E. Gruševoj a T. M. Matvjejenko 1950), kok-saghyzu (E. N. Savčenko a I. I. Savinskij 1950, N. A. Čeremisinov 1950, A. N. Klečetov 1936) a j. V lesnické fytopathologii, kde houby hrají podstatnou úlohu jakožto ničitelé kultur a dřeva, vynikl vedle již dříve jmenovaných mykologů, zabývajících se převážně různými dřevními houbami, zejména S. I. V a n i n (1890—1951), od něhož je několik prací o hnilobách dřeva, o houbových nemocích lesních stromů a konečně i velké dílo o lesnické fytopathologii (1931, 1948). Dobré příručky fytopathologické, které možno označiti jako výlučně mykologickopathologické, byly A. Jačevského (1907), N. A. Naumova (1923) a S. I. Rostovceva (1923).

Není možno v krátkém přehledu vyčerpati všechno o ruské a sovětské mykologii, snažil jsem se podati aspoň v přehledu to nejdůležitější. Dělati dějiny nějakého přírodovědeckého oboru, zvlášť když není možno v našich knihovnách dosáhnouti všech prací, je věc nesmírně těžká. Ani „Očerki po istorii russkoj botaniky" (1947) nevyčerpávají látku úplně, a některé z mých poznámek jsou doplňkem.

Dr Karel Cejp:

Další nálezy vzácné hlenky Lycogala flavo-fuscum (Ehrenb.) Rost. u nás.

Všichni houbaři jistě znají naši rozšířenou hlenku *Lycogala epidendrum* (L.) Fries, zvanou „vlčí mléko červené", vyskytující se u nás nesmírně hojně na pařezech a dříví ponejvíce smrkovém (řidčeji na břízách, lískách, olších a vrbách). Tato kosmopolitická hlenka (= slizovka) tvoří nahloučené z počátku červené měkké kuličky nejvýš 1 cm v průměru, později zhnědlé a uschlé, na nichž snadno praská tenká blanka a vypadává hnědý výtrusný prach.

Do rodu *Lycogala* patří ještě podobná, ale daleko vzácnější *Lycogala flavo-fuscum* (Ehrenb.) Rostafiński 1873, která byla v poslední době u nás několikrát sbírána. Plodnice této slizovky jsou mnohem větší než plodničky *L. epidendrum*, jsou skoro 2—4 cm (i více) v průměru; tyto plodničky vznikají z bílého nebo bledě nafialovělého aethalia (nahloučeného plasmodia), mají hladký nebo jen zřídka zvrásněný povrch, rozdělený v jemná políčka navzájem spojená síťovými žilkami. Na spodu plodnic, které jsou zřídka kdy slabě stopkaté, je zbytek hypothallu, který je

bělavý a jako bílá mázdra přesahuje plodničky, jež svou uťatou stranou přisedají k substrátu. Někdy bývá několik plodniček nahloučeno k sobě (nejvýš 3 jak vidíme na fotografii), častěji bývají jednotlivé a pak dosti pravidelného tvaru, skoro kulovitého neb mírně protáhlého až hruškovitého a vypadají jako nějaké pýchavky a slizovky bychom v nich nehledali. Dají se velmi těžko od podložky odtrhnout. Uvnitř plodničky je rezavě hnědá výtrusná hmota obalená silnou blanou (v době zralosti

Tři plodničky *Lycogola flavo-fuscum (Ehrenb.) Rost.* Vlevo nahoře dvě kulovité spory, vpravo nahoře pseudokapiliciové trámečky. 20. VII. 1952 sbírala na kmeni javoru pí M. Charvátová u Poteplí na Unhošťsku. Foto Dr. A. Pilát. (2× zvětšeno.)

však křehkou), složenou ze tří vrstev: vnější je blanitá, střední má v několika vrstvách váčky s nahnědlým zrnitým obsahem a navazuje na vnitřní vrstvu homogenní, z níž vycházejí pseudokapiliciové trámečky; tyto jsou nepravidelně větvené a navzájem spolu souvisí, zanechávajíce větší nebo menší dutinky a lagunky vyplněné sporami a často ukončené krátkými zakulacenými větvemi. Pseudokapiliciové trámečky jsou téměř bezbarvé, buď hladké nebo mírně a nepravidelně zoubkaté, 6 až 20 μ v průměru. Vznikají při diferenciaci spor, které se zakulacují a do zbylých prostor stékají různé zplodiny metabolismu, které pak se zbylou

částí plasmatickou dají vznik těmto pseudokapiliciovým trámečkům. Mají pak biologický význam při rozhazování spor z plodničky, neboť jsou více méně hygroskopické; v této biologické funkci odpovídají zbylým sterilním hyfám v glebě břichatek. Spory jsou v spoustách bledě hnědé, samotné téměř bezbarvé, na povrchu z větší části jemně mřížkované, kulovité, 5—6 (7) μ v průměru.

Tato poměrně vzácná slizovka (hlenka) byla po prvé popsána z Německa z okolí Berlína (Ehrenberg 1818) jako *Diptherium flavofuscum* a od té doby byla sem tam sbírána v různých zemích. Je s ní asi též totožný druh Morganův (1895) uváděný jako *Lycogala repletum* ze Sev. Ameriky. Byla sbírána na větvích a dříví listnatých stromů, často v dutinách stromů. Na jilmech v Anglii (A. Lister 1925), dále je známa z Francie, Švédska, Polska (Rostafiński, v Klodnu, z okolí Varšavy), z několika míst z Německa (Halle, De Bary, Thüringen, Wallroth), Italie (v Pontini u Neapole, Cauvin); ze zámoří z Jižní Afriky, Ceylonu, Japonska, Číny (S. C. Teng a K. L. Teng 1937) a Sev. Ameriky, kde je poměrně vzácná, a z Panamy (G. W. Martin).

U nás byla po prvé sbírána Peylem pravděpodobně v okolí Kačiny u Kutné Hory, jak poznamenává L. Čelakovský ve své známé monografii hlenek (1890), dále v Krči (leg. Glaser 1897, sbírky botan. ústavu univ. Karlovy). Potom byla sbírána F. Belšánem (Věda přírodní, 19 : 268—9, 1938), v září 1937 v mé společnosti ve smrkovém lese u Habru u Volduch na Rokycansku, tentokrát na smrkovém pařezu, jehož střed byl vyhnilý a z tohoto místa vylezlo plasmodium na povrch pařezu, zanechávajíc po sobě stopy v podobě tenké průhledné blanky. V několika plodnicích jsem nalezl tuto vzácnou hlenku opět v parku v Cholticích na Pardubicku (7. IX. 1948) na dosud živé větvi javoru mléčného na stromě. V poslední době byla znovu sbírána rovněž na javoru u Poteplí na Unhošťsku (20. VII. 1952, leg. M. Charvátová), u Karlštejna (17. VIII. 1952, leg. Dr G. Šindelka). Na Slovensku byla sbírána A. Scherffelem 1892 u Spišské Nové Vsi bez označení substrátu (cf. G. Moesz 1925).

Podíváme-li se na světové rozšíření této hlenky a srovnáme-li v literatuře údaje o substrátu, vidíme, že — pokud autoři substrát uvádějí — je to obvykle dříví nebo větve javorové. Belšánův nález (jehož jsem byl svědkem 7. IX. 1937) je jediný známý údaj na dříví smrkovém. W. C. Muenscher ve vegetaci bažin Bergen ve státě New York (1948) udává jako substrát této hlenky cukrový javor, po druhé ji našel na buku tamtéž. Na živém i mrtvém dříví a větvích cukrového javoru na několika místech v Kanadě (poblíž Toronta) ji našla Mary E. Currie (1919). Z východní části státu Massachusetts na odumřelém *Acer rubrum* ji uvádí A. Gilbert (1927).

Z Rumunska z několika míst ji uvádí M. Brandza (1922) bez udání substrátu. V Polsku se zdá hojnějším druhem, neboť vedle Rostafińského ji F. X. Skupieński sbíral na kůře živé vrby, pak na kmenu jabloně a po třetí na živém kmenu *Acer Negundo,* dále J. Jarocki 1924) na kmenech habru v Białowieżském pralese, kde ji v říjnu 1950 na kmeni vrby

sbíral také A. Pilát. Zdá se, že i nález Siemaszkův (z roku 1915) na Kavkaze poblíž Suchumi, popsaný jako *Lycogala Rostafińskii* Siem. (1922) na buku *Fagus orientalis* Lipský, je podle názoru Listerova (1925) též *Lycogala flavo-fuscum* (Ehrenb.) Rost.

Je zajímavé, že její hlavní výskyt je spíše koncem léta nebo na podzim. Že se objevuje tak vzácně, o tom se zmiňuje již R. Hagelstein ve své monografii severoamerických hlenek (1944) a vysvětluje to tím, že v některých letech se vůbec neobjeví. Plasmodia putují někdy značně daleko, takže plodničky najdeme na živých stromech několik metrů od země. Můj nález plodniček na javoru u Choltic byl 3 metry od země.

Dr Albert Pilát:

Plaménka devonská — Flammula devonica Pilát 1951.

(Barevná tabule č. 8.)

Zajímavou houbu, která je vyobrazena na připojené barevné tabuli, nalezl jsem roku 1950 u Koněprus mezi trávou ve stepní formaci na sluncem vyhřívané vápencové stráni k jihu exponované blízko lomu na „Zlatém koni", kde rostla společně s čirůvkou žlutozelenavou — *Tricholoma luteovirens* (A. et. S.) Ricken. Popsal jsem ji v časopisu „Studia Botanica Čechoslovaca" (roč. 12 [1951], strana 14—16), kde jsou otištěny i dvě fotografie čerstvých plodnic. Živé plodnice namaloval také akvarelem mistr O. Ušák, jehož obraz je na příloze reprodukován v přirozené velikosti.

Plaménka devonská je poměrně malá houba, která má klobouk pouze 3—5 cm v průměru, živě rezavě žluto-okrový, takže zbarvením dosti upomíná na miniaturní šupinovku zlatozávojovou — *Pholiota aurivella* (Batsch.) Quél. Je ploše sklenutý, pak skoro plochý se sehnutým okrajem, v dospělosti často uprostřed mělce vmačklý a v prohlubenině s tupým, plochým hrbolem. Povrch je slabě slizký, takže za sucha se leskne, a je pokryt přitisklými a přilepenými, roztroušenými a tmavěji rezavě zbarvenými šupinami. Pokožka je dobře slupitelná.

Lupeny jsou patrně v mládí bledé, v dospělosti tmavěji hlínově žlutorezavé až rezavé, dosti husté a ke třeni připojené.

Třeň 3—4×0,4—0,6 cm veliký, skoro válcovitý a poměrně krátký, na basi neztluštělý či jen nepatrně, bledě okrově rezavý, později rezavý a na spodu tmavě rezavý, pod kloboukem bledě sírově žlutý a nešupinatý, ostatně pokrytý vločkatými šupinkami. Prsten není vytvořen obyčejně zřetelně, ale útržky vela jsou většinou dosti veliké, nepravidelné, špinavě rezavě zbarvené, blanité a brzo mizející. Nalézáme je na okraji klobouku.

Dužnina je bělavá až nažloutlá, pod pokožkou klobouku a ve třeni, hlavně v jeho spodní části, rezavě zbarvená. Voní nenápadně a chutná rovněž nenápadně, trochu nahořkle. Basidie nesou obyčejně 4 výtrusy, řidčeji některé jen dva. Cystidy nejsou vyvinuty. Na ostří lupenů na-

lézáme pouze cheilocystidy, jež jsou kulovitě hruškovité, nečetné, tenkostěnné a bezbarvé, 10—14 μ tlusté. Prach výtrusný rezavý. Výtrusy pod mikroskopem žlutě rezavé, elipsoidně fazolovité, bez zřetelného apikulu a bez klíčního póru, hladké, 8,5—9,5 × 5—5,5 μ.

Plaménka devonská — *Flammula devonica* Pilát.
Mladé a dospělé plodnice, které nalezl ve vápencovém stepním úvozu u Holyně nedaleko Řeporyj u Prahy 28. IX. 1952 Zd. Pouzar. Foto A. Pilát.

Plaménka devonská je patrně význačně stepní druh, milující výslunná místa na vápencovém podkladu. Plodnice vyrůstají jednotlivě či v houfech, nikoliv však trsnatě. Nalezl jsem ji 26. IX. 1950. Všecky plodnice byly tehdy již dospělé. Mladé plodnice jsem neviděl, takže vývoj vela nemohl

jsem sledovati. Je to houba velmi význačná, která je patrně v oblasti „Barrandienu" mezi Prahou a Berounem rozšířena na devonských vápencích na více místech, avšak pro drobné rozměry a výskyt na vyprahlých stráních je patrně přehlížena.

Plaménka devonská — *Flammula devonica* Pilát.
Mladá, starší a dvě dospělé plodnice, které nalezl p. Zd. Pouzar ve stepním úvozu na vápencovém podkladu u Holyně nedaleko Řeporyj u Prahy 28. IX. 1952. Foto A. Pilát.

Letos na podzim přinesl mi pan Zdeněk Pouzar množství krásně vyvinutých plodnic ve všech stadiích vývoje. Po prvé jsem mohl ohledat mladé exempláře a proto při korektuře předcházející sazby připojuji tento dodatek, doprovázený dvěma fotografiemi.

K l o b o u k plaménky devonské je v mládí zlatožlutý a hlavně na temeni s odstínem do rezavožluta. Na okraji je světlejší a nese zbytky universálního vela, které jsou hojnější na okraji klobouku, méně hojné na temeni, a mají podobu zrnkatých, hnědých šupinek, jež rovněž povlékají dolejší dvě třetiny třeně v podobě nepravidelných vločkovitých šupin a tvoří také na mladém třeni prstencovitý kroužek. Velum partiale je vyvinuto většinou nepatrně, je vláknité, žluté a splývá s universálním velem.

T ř e ň je v mládí žlutý a pokrytý rezavými vločkami universálního vela, na špičce nad prstencovým kroužkem je sírově žlutý až bledě žlutý a na povrchu jemně pavučinovitě vláknitý, na dolejšku je později rezavý. V mládí je plný, později uvnitř dutý.

L u p e n y jsou v mládí bledě rezavé nebo bledě žlutorezavé s odstínem hlínovým, později živě rezavé s odstínem žlutočerveným, ve stáří skoro skořicové. Jsou ke třeni připojené a u třeně vykrojené.

D u ž n i n a je bledě žlutavá až žlutavě bělavá. Voní slabě houbově, ale nenápadně, a chutná slabě až dosti silně hořce. Mladé plodnice se zbarvením i velikostí podobají šupinovce hlízkovité — *Pholiota tuberculosa* (Fr. ex Schaeff.) Gill.

Na ostří lupenů mladých plodnic nalézáme hojné, tenkostěnné a nenápadné cheilocystidy, které jsou 35—45×9—14 μ veliké, kyjovité až kyjovitě vřetenité, tvarem dosti proměnlivé. Na dospělých plodnicích se ztrácejí nebo jsou zcela nenápadné.

V ý t r u s y jsou elipsoidně fazolovité, pod mikroskopem žlutorezavé, 8,3—9,5×5,3—5,8 μ.

Množství plodnic tohoto druhu nalezl 28. IX. 1952 p. Zd. Pouzar ve stepním úvozu mezi trávou *Festuca vallesiaca* na devonském vápencovém podkladu u Holyně nedaleko Řeporyj u Prahy. Plaménka devonská je význačný stepní pozemní druh, který na výslunných stráních západního okolí pražského je jistě značně rozšířen. Plodnice se objevují až po hojných podzimních deštích.

Dr V. J. Staněk:

Nález vzácných břichatkovitých hub na stepi jihozápadního Slovenska.

V druhé polovině dubna 1952 jsem navštívil se svou ženou písčitý kraj v okolí Malacek na Slovensku.

Xerothermní mykoflora, provázející teplomilnou ponticko-pannonskou květenu na zbytcích jihoslovenských a jihomoravských stepí, navazuje tu na stepnatou nížinu severorakouskou a maďarskou.

Prohlédli jsme tu podrobně mnoho borových monokultur, akátových lesíků a původní stepi, avšak s nepatrným výsledkem. V borovině byl pouze jediný kus hvězdice červenavé — *Geastrum rufescens* Pers., na

Vzácný Gasteromycet škárka hvězdicovitá — *Mycenastrum corium* (Quersent) Desvaux, sbíraná 27. IV. 1952 na písečném přesypu u Malacek na jihozápadním Slovensku. Foto Dr V. J. Staněk, dvakrát zmenšeno.

okraji jednoho akátového lesa dva kusy paličky zimní — *Tulostoma brumale* Pers. a u židovského hřbitova v Šaštíně pod borovicemi větší počet plodnic hvězdáku vlhkoměrného — *Astraeus hygrometricus* (Pers.) Morg.

Ve dnech 27. a 28. dubna jsme nalezli západně od Malacek step, která nás odměnila bohatstvím vzácných druhů. Tato step je pastvinou sousedící s borovým lesem, téměř v rovině, s nepatrným sklonem k jihu, s místy, kde je písek obnažen. Roste tu pouze několik osamocených akátových stromů. Povrch stepi byl před lety rozrušen základy dřevěných domků, k jejichž stěnám byla navršena písčitá země. Později byly domky odstraněny a zbyly jen nízké čtvercové náspy. A právě v místech tohoto porušení půdního povrchu došlo k hromadné fruktifikaci několika vzácných stepních Gasteromycetů.

Ve velikém množství jsme tu sbírali žaludici tuhou — *Disciseda compacta* Czern., paličku třásnitou — *Tulostoma fimbriatum* Fr. a několik druhů rodu *Lycoperdon.*

Pod velikým akátem objevila žena nové naleziště vzácné škárky hvězdicové — *Mycenastrum corium* (Quersent) Desvaux, šesté stanoviště v Československu. Sbírali jsme tu *Mycenastrum* ve dvaceti krásných exemplářích, kromě většího počtu úlomků starých plodnic. Všechny rostly uvnitř jednoho čtvercového náspu, tedy na místě bývalé podlahy baráku.

Je zajímavé, že mimo tuto porušenou část byla celá zbývající přirozená step na gasteromycety nepoměrně chudší.

Nedaleko této lokality jsme vyhrabali téměř z čistého písku 15 plodnic vzácné hvězdice — *Geastrum pseudolimbatum* (Holl.) V. J. Staněk n. c., jako první spolehlivý nález z ČSR. Tato hvězdice roste v Maďarsku hlavně v topolových a akátových lesíkách s písčitým podkladem, často na zcela otevřených místech.*)

Bohatství této písčité stepi se projevilo hlavně u dvou dalších teplomilných hvězdic, které rostou někdy i u nás v Čechách společně, avšak jen velmi vzácně, vždy jen v několika málo plodnicích. Byla to hvězdice drsná — *Geastrum campestre* (Morg.) Kambl. Lee, kterou jsme sbírali v 749 exemplářích, a hvězdice květovitá — *Geastrum floriforme* (Vitt.) G. H. Cunningham ve 245 kusech. Některé plodnice obou druhů dosahovaly nezvyklé velikosti. Byly na stepi zřejmě od minulého podzimu.

Uvádím částečný výčet rostlinného společenstva, za jehož přesné určení děkuji pánům prof. Dr F. A. Novákovi, doc. Dr J. Dostálovi a Dr V. Jiráskovi z pražské university:

Salsola kali L. — slanobýl draselný, *Sedum acre* L. — rozchodník prudký, *Veronica triphyllos* L. — rozrazil trojklanný, *Micropus erectus* L. — protěžka vzpřímená (?), *Holosteum umbellatum* L. — plevel okoličnatý, *Euphorbia*

*) Při zvýšené pozornosti, kterou jsem věnoval hvězdicím v posledních letech, vzrůstá stále počet druhů a forem. V příštím čísle pojednám o rehabilitaci dobrého Hollósova druhu hvězdici uherské *Geastrum hungaricum* (Hollós) V. J. Staněk n. c., která byla v Čechách nalezena v letošním podzimu na dvou místech.

Seguieriana Neck. — pryšec Seguierův, *Artemisia* sp. — pelyněk, *Rumex acetosella* L. — šťovík menší, *Potentilla arenaria* Borkh. — mochna písečná, *Festuca pseudovina* (Hack.) Nym. — kostřava nepravá, *Poa pseudoconcinna* Schur. — lipnice cibulkatá ladná, *Eragrostis minor* Host. — milička menší, *Andropogon ischaemum* L. — vousatka obecná, *Bromus tectorum* L. — sveřep střešní, *Cynodon dactylon* (L.) Pers. — troskut prstnatý, *Robinia pseudoacacia* L. — trnovník.

Mechy: *Rhacomitrium canescens* Brid. — zoubkočepka šedá, *Ceratodon purpureus* Brid. — rohozub nachový.

Oprava: V minulém čís. 6—7 na str. 118 až 123 bylo místo KAMBLY-LEE vytištěno několikráte omylem „KABLY-LEE". Žádáme čtenáře, aby si tento omyl laskavě opravili. Redakce.

Резюме.

Автор докладывает о находке четырех редких степных Гастеромицетов на песчаной степи югозападной Словакии в апреле 1952 года:
Mycenastrum corium (Quersent) Desvaux собиранное в 20 экземплярах,
Geastrum campestre (Morg.) Kambl.-Lee, найденное в 749 экземплярах,
G. floriforme (Vitt.) G. H. Cunn., найденное в 245 экземплярах,
Geastrum pseudolimbatum (Holl.) V. J. Staněk n. c., найденное в 15 экземплярах.
Список Фенерогамов, растущих на локалите, прибавлен.

Summary

The author reports on the find of four rare steppe *Gasteromycetes* in the sandy steppe of southwestern Slovakia in April 1952. They are *Mycenastrum corium* (Quersent) Desvaux collected in 20 specimens, *Geastrum campestre* (Morg.) Kambl.-Lee found in 749 specimens, *G. floriforme* (Vitt.) G. H. Cunn. — 245 specimens. *Geastrum pseudolimbatum* (Holl.) V. J. Staněk n. c. was found in 15 specimens. A list of the phanerogams growing in the locality is added.

Dr Karel Cejp:

Hnojník obecný — Coprinus comatus (Müller) Fr. (= C. porcellanus Schaeff.).

O tomto hnojníku byla u nás i v cizině napsána obsáhlá literatura. Je to jednak z toho důvodu, že nebylo jasné, zdali tento hnojník, i jiné příbuzné druhy hnojníků, které u nás hojně rostou, jsou jedovaté nebo jedlé, jednak pro jejich náhlý výskyt a krátké trvání. Starší mykologové vesměs tvrdí, že hnojníky jsou jedovaté houby a jistě spíše soudili podle zevního zjevu plodnice v starším stavu a pro svoje tvrzení neměli přesvědčujících dokladů. Plodnice, která rychle dospívá, se rychle tvarově i svou konsistencí mění, klobouk velmi brzo se rozplývá v inkoustovou kaši a jen třeň často zůstává déle trčet vzhůru. Byli to zejména Galtier,

Hnojník obecný — *Coprinus comatus* (Müll.) Fr., skupina plodnic. Praha, v pařeništi s okurkami. Foto Dr A. Pilát.

Hnojník obecný — *Coprinus comatus* (Müll.) Fr., skupina mladých plodnic. Praha, v pařeništi s okurkami. Foto Dr A. Pilát.

Arnoldi, Müller, Čelakovský a j., jmenovitě ve svých atlasech řadili hnojníky mezi jedovaté houby; kdežto jiní starší mykologové, jako Paulet, Letellier, Lenz, Cooke, Badham a j., hnojníky považují za jedlé.

Poněvadž jsou hnojníky většinou drobné a rychle mizivé houbičky, jejichž studium je velmi obtížné, měli praktičtí mykologové na mysli spíše druhy s masitější plodnicí alespoň v mládí, k nimž patří na prvém místě i náš hojný druh *Coprinus comatus* (Müller) Fr., poměrně dosti statný druh s narůžovělým nádechem klobouku a na četných místech s odchlípnutými šupinami na něm. Je to poměrně statná houba, dosahující někdy až přes 20 cm výšky; klobouk má válcovitý, později mírně zvonovitě rozložený, kolem 10 cm v průměru, s bílými lupeny, jež později od krajů klobouku růžoví a na konec zčernají. Třeň je přímý a má pohyblivý prsten. Výtrusy jsou vejčité, 12—13 × 7—8 μ (A. Pilát 1951). Tento druh jeví silnou variabilitu a i z literatury je známo několik dobrých odchylek, jednak podle tvaru klobouku, barvy lupenů místo růžové hned hnědé, podle nepřítomnosti prstence a j.

Mykologové, kteří jej doporučují jako jedlý, kladou důraz, aby plodnice byly co nejmladší, dokud jsou ještě uzavřené, ale též aby hned po nalezení byly připraveny k jídlu. Jak jsem se zmínil již jinde (Věda, přírodní 19 : 13—15, 1938), je doporučován tento hnojník jako houba polévková i jako přísada s rýží a s kapustou. J. Podzimek (1927) dokonce doporučuje pěstovat tento hnojník jako žampiony. Tento druh normálně roste na dosti pohnojené zemi, jmenovitě v zahradách, u cest a na polích.

Rovněž velký druh je hnojník inkoustový, *Coprinus atramentarius* (Bull.) Fr., rostoucí nejvíce v kypré zahradní zemi, kterou nadzdvihuje a zbytky země pak ulpívají na povrchu klobouku; jeho výskyt na témže místě se opakuje často po několik let. Všeobecně se o něm tvrdí, že působí potíže, zejména bylo-li jídlo s ním zapito alkoholem. Velenovský popisuje případ, kdy po požití tohoto hnojníku se objevila kopřivka v podobě červených skvrn, které později zmizely, nebo po požití většího množství plodnic nastala i těžší onemocnění provázená horečkami, avšak bez větších střevních potíží.

O hnojnících asi platí všeobecně to, co bylo jednou zjištěno ve Francii (J. Chifflot 1916, H. Pierre 1918 a A. Pouchet 1926). Po požití hnojníku inkoustového nastaly zvláštní nesnáze oběhu krevního, zvláště, bylo-li houbové jídlo zapito vínem. Na př. A. Pouchet popisuje případ, kdy večer byl požit tento hnojník a znovu v poledne druhého dne a ještě během jídla se objevilo silné tlučení srdce a tep se zrychlil na 130 až 150 za minutu; obličej a šíje zrůžověly, jinak se neobjevily žádné jiné příznaky otravy jako vrhnutí a pod. Na čerstvém vzduchu pak příznaky velmi pomalu mizely. Navečer téhož dne postižený pil víno a znovu se objevily tytéž příznaky jako v poledne po požití houbového jídla z hnojníků. Dalšího dne postižený pil jen vodu, neobjevily se příznaky, až čtvrtého dne, kdy po jídle pil víno, objevily se tytéž příznaky jako prvního dne, ale poněkud slaběji. A. Pouchet ve své zprávě zaznamenává několik takových

Plaménka devonská — Flammula devonica Pilat.

O. Ušák pinx.

případů a vždy shodných, které nastaly jedině po pití vína po houbách.

Všeobecně francouzskými mykology nejsou hnojníky považovány za jedovaté houby, ale, jak jsem již uvedl, provází je někdy nepříjemné, déle trvající zjevy, souvisící s poruchou krevního oběhu.

Dr Fr. Kotlaba:

Křehutička orobincová — Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühner in Favre v Československu.

Ze vzácných druhů hub, které jsem nalezl při studiu mykoflory Soběslavských blat v jižních Čechách, je pozoruhodná *Psathyrella Typhae* (Kalchbr. 1863) Kühn. in Favre 1948, křehutička orobincová.

Synonymia:

Agaricus Typhae Kalchbr., Kalchbrenner, K.: Magy. t. akad. Mathematikai és Természettudomanyi Közlemények, 1863. II. p. 160. — Kalchbrenner, K.: A Szepesi Gombak Jegyzéke. Magy. t. akad. Math. és Természettudományi Közlemenyek 1865, Vol. III, p. 206, t. l., f. l. — Fries, E.: Hymenomycetes Europaei 1874, p. 307.

Psathyra Typhae (Kalchbr.) Sacc.: Saccardo, P., A.: Sylloge Fungorum, Vol. V., p. 1067, 1887 — Massee, G.: Europaean Fungus Flora, Agaricaceae, p. 164, 1902 — Konrad et Maublanc: Icones selectae Fungorum, p. 82, 1924-27 — Möller, F., H.: Psathyra typhae (Kalchbr.) Fr. Dunhammer-Stribehat, Friesia, p. 84—87, 1933 — Lange, J., E.: Flora Agaricina Danica, Vol. IV., p. 95, 1935 — Smith, A., H.: Unusual Agarics from Michigan. IV., Papers of the Michig. Acad. of Science et Letters, p. 220, 1937. — Pilát, A.: Klíč k určování našich hub hřibovitých a bedlovitých, p. 388, 1951.

Drosophila Typhae (Kalchbr.) Romag., Romagnesi, H.: Sur le genre Drosophila Quélet, Revue de Mycologie, 4:119—130, 1939. — Romagnesi, H.: Classifications du genre Drosophila Quélet, Bull. Soc. Linn. de Lyon, No. 4, p. 51, 1944.

Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühn. in Favre, Favre, J.: Les associations fongiques des hauts-marais jurassiens, p. 153, 1948 — Singer, R.: The „Agaricales" (Mushrooms) in Modern Taxonomy, Lilloa, Tomo XXII, p. 467, 1949.

Naucoria typhicola P. Henn., P. Hennings: Über abnormale Pilzentwicklung und seltene Pilzfunde während dieses Jahres, Verhandlungen des Deutschen Botan. Vereins d. Provinz Brandenburg, 33:XXXVII—XLI (XL), 1891 — Kunz: Der Rohrkolben-Schnitzling, Zeitschrift für Pilzkunde IX (Neue Folge): 134—136, 1930 — Massee, G.: Europaean Fungus Flora, Agaricaceae, p. 222, 1902 — Konrad et Maublanc: Icones selectae Fungorum, p. 82, 1924-27.

Psathyra Typhae var. *Iridis* Boud., Boudier, E.: Nouvelles espèces ou variétés de champignons de France, Bull. Soc. Myc. de France, 13:11—18, 1897 — Costantin et Dufour: Nouvelle Flore des Champignons, p. 302. — Massee, G.: European Fungus Flora, Agaricaceae, p. 222, 1902 — Bigeard, R. et Guillemin, H.: Flore des Champignons supérieurs de France, p. 292, 1913 — Konrad et Maublanc: Icones selectae Fungorum, p. 82, 1924-27.

Icones:

Kalchbrenner, K.: A Szepesi Gombak Jegyzéke. Mathematikai és Természettudományi Közlemenyek 1865, Vol. III, p. 206, t. I., f. 1. — Boudier, E.: Nouvelles espèces ou variétés des champignons de France, Bull. Soc. Myc. de France, p. 11—18. Pl. I., Fig. III., 1897 (var *Iridis* Boud.). — Costantin et Dufour: Nouvelle Flore des Champignons, p. 297, Fig. 9 (var. *Iridis* Boud.) — Kunz: Der Rohrkolben-Schnitzling, Zeitschrift für Pilzkunde, p. 134—136, 1930 (*Naucoria typhicola* P. Henn.) — Möller, F. H.: *Psathyra typhae* (Kalchbr.) Fr. Dunhammer-Stribehat, Friesia, p. 84—87, Fig. 1, 1933 *(Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre) — Favre, J.: Les associations fongiques des hauts-marais jurassiens, p. 153, Fig. 66, 1948 (var. *sulcato-tuberculosa* Favre).

Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühn. in Favre — křehutička orobincová je druh zajímavý jak svým habitem, tak i ekologií. Je to drobný, fragilní a hygrofilní druh, rostoucí jednotlivě nebo častěji po 2—3 exemplářích.

Klobouk 0,8—1,5 (—2) cm široký, v mládí zvoncovitě sehnutý a polouzavřený, pak dosti široce až ploše rozložený, někdy význačně, jindy jen nepatrně hrbolatý, na středu hladký, na okraji jemně šupinkatý a v stáří radiálně kratince vláknitý, průsvitný s tmavě se rýsujícími lupeny, za vlhka a v mládí olivově šedohnědý, za sucha světle okrový nebo béžový s hnědavým středem.

Lupeny v mládí skoro bílé, jen světlounce naokrovělé, pak plavorezavé až rezavohnědé, poměrně široce břichaté (1,0—2,5 mm). Ostří lupenů je pod lupou jemně pilovité.

Třeň 1—2,5 (—3) cm dlouhý, 1—2 mm tlustý, velmi křehký, lámavý, vodnatě bělavý a skoro průsvitný, jemně krátce vláknitý, na basi s drobnou, šedobíle nebo narezavěle plstnatou hlízečkou protáhlého tvaru, která přisedá na substrát plochým štítkem (jako *Mycena stylobates*). V raném mládí je vyvinuta jemná, prchavá kortina, jež na mladých plodničkách zanechává drobná bělavá vlákénka, jež krátce sbíhají po třeni a jen zřídka jsou seskupena ve zřetelný prsten.

Dužnina v klobouku velice tenká, skoro žádná, jen na středu asi 1—2 mm vysoká, barvy smutně bělošedé. Ve třeni kanálkovitě dutá (kanálek až 0,5 mm široký, v hlízce se lehce rozšiřující), barvy vodnatě šedavé.

Výtrusy vejčito-eliptičné, na jedné straně sploštělé, pod mikroskopem světle datlově hnědoolivové, 10—12×6—7,5 μ veliké (Boudier pro var. *Iridis* Boud. 10—13×6—7 μ, Kunz 10—14,4×6—7,2 μ, Lange 11×6,5 μ, Möller 10—12,5×6,25—7 μ, A. H. Smith 10—12×5—6,5 μ). Výtrusný prach je rezavohnědý. Cheilocystidy na ostří lupenů dosti četné, tupě lahvicovité (paličkovité), poměrně velké (24—28×12—16 μ).

Popis se dobře shoduje s popisy jiných autorů. Křehutička orobincová vyrůstá nejčastěji z odumřelých listů a basí *Typha latifolia* L. (Kalchbrenner, A. H. Smith a naše sběry) a *T. angustifolia* L. (Hennings, Kunz, Möller), méně z listů velkých ostřic (Favre, var. *sulcato-tuberculosa* Favre, Möller na *Carex pseudocyperus* L. a naše sběry), v případě var. *Iridis* Boud. na listech *Iris pseudacorus* L. a méně i na *Carex* a *Sparganium*. Vý-

jimečně roste také i na samotném bahně (Möller a naše sběry). Sám jsem sbíral *Psathyrella Typhae* jak na odumřelých listech a basích orobince širolistého (jen jednou na živé rostlině), tak i výjimečně na listech některých ostřic (*Carex canescens* L., ostřice šedivá) a v letních vedrech po vyschnutí vody i na rašelinném bahně. Vyrůstá vždy nevysoko (0,5—5 cm) nad vodní hladinou, z níž vyčnívá její substrát, který je proto dostatečně provlhčený. Houba je velmi něžná a její plodničky nemají dlouhého trvání.

Kalchbrenner popsal svoji houbu po prvé v Matematicko-přírodovědeckých spisech maďarské akademie r. 1863 (viz synonymiku). Tuto práci jsem neviděl a znám ji pouze z citace z mladší práce Kalchbrennerovy, kterou publikoval o dva roky později v témže sborníku. (A Szepesi Gombak Jegyzéke — seznam spišských hub, 1865.)

Zde publikuje popis a barevné vyobrazení naší houby, které oboje výborně souhlasí s plodnicemi ze Soběslavska. Uvádí ji jako *Agaricus (Psilocybe) Typhae* Kalchbr., čímž naznačuje její příslušnost k Frieseovu podrodu (resp. k tribu) *Psilocybe* Fr., avšak Fries (Hymen. Europ.) tento názor opravuje a uvádí náš druh sice jako *Agaricus Typhae,* ale řadí jej do podrodu *Psathyra* Fr., sekce *Obtusati* Fr. Z Friese byl přejat ostatními autory a Fries je také u některých uváděn jako přeřaditel do rodu *Psathyra,* ačkoliv jím ve skutečnosti není. Autorské zkratky za jménem křehutičky orobincové jsou podle nich *Psathyra Typhae* (Kalchbr.) Fr. — viz Möller 1933, Lange 1935. Jiní autoři uvádějí tento druh bez přeřaditele, tedy jen *Psathyra Typhae* Kalchbr. (Saccardo 1887, Massee 1902, A. H. Smith 1937). Podle toho je tedy prvním přeřaditelem do rodu *Psathyra* až *Saccardo,* což je zcela správné. Jméno houby s autory pak zní *Psathyra Typhae* (Kalchbr.) Sacc., jak to píše na př. Pilát 1951.

Nejnověji je náš druh kladen jednak do rodu *Drosophila* Quél. (Romagnesi 1944), jednak do rodu *Psathyrella* (Fr.) Quél. em. Kühn. Favre (1948) uvádí tento druh jako *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn., ale Kühnerovo zařazení druhu nemohu v našich knihovnách nalézt. Snad je Kühnerovo zařazení u Favrea první. Do rodu *Psathyrella* (Fr.) Quél. em. Kühner řadí náš druh i Singer, který se sám považuje za přeřaditele a píše *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Sing., avšak prioritu má Kühner. Do rodu *Drosophila* Quél. 1886, což je mladší jméno pro *Psathyrella* (Fr.) Quél. 1872—1873 em. Kühn. 1936, zařadil tento druh Romagnesi, jež do tohoto rodu zahrnul druhy rodů *Hypholoma* (Fr) Quél. p. p. *Psathyrella* (Fr.) Quél., *Psathyrella* (Fr.) Quél. a *Pannucia* Karst. *Drosophila Typhae* (Kalchbr.) Romag. uvádí v podrodu *Hypholoma* sekci *Typhicolae* Romag. a jako typ uvádí náš druh. Singer (1949) převzal systém Romagnesiho (1944) a upravil nomenklaturu podle platných pravidel, při čemž zařazuje křehutičku orobincovou do čeledi *Coprinaceae* Roze, podčeledi *Psathyrelloideae* (Kühner) Sing. a v rodu *Psathyrella* (Fr.) Quél. em. Kühner, v podrodu *Hypholoma* Fr. em. Romag. a v sekci 4. *Typhicolae* Romag.

Jak patrno, není v systematice jednotný názor na rodovou příslušnost tohoto druhu. Nejšťastnější se zdá být zařazení do rodu *Psathyrella* (Fr.)

Křehutička orobincová — *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre. Na odumřelých listech orobince širolistého na Soběslavských blatech sbíral Dr F. Kotlaba, 4. VI. 1952. Asi 1,5krát zvětšeno. Foto Dr A. Pilát.
Ad folia emortua *Typhae latifoliae* L. in turfosis „Blata" prope Soběslav, Bohemiae meridionalis, 4. VI. 1952 legit Dr F. Kotlaba.

Quél. em. Kühn., jak činí někteří moderní autoři (Favre a Singer). Tito mykologové a ještě Kühner a A. H. Smith spojují pode jménem *Psathyrella* rody *Hypholoma* (Fr.) Quél. p. p., *Psathyra* (Fr.) Quél. a *Psathyrella* (Fr.) Quél. (Singer a A. H. Smith sem řadí ještě rod Lacrymaria Pat.) neboť rozdíly mezi těmito rody jsou příliš nepatrné a mezi všemi skupinami jsou přechody. Náš druh zaujímá v tomto novém a široce pojatém rodě *Psathyrella* význačné místo v podrodě *Hypholoma* Fr. em. Romag. pro význačně paličkovité cystidy. Tmavě hnědými výtrusy, charakterem vela a hnědě zbarvenou tramou lupenů je náš druh blízký druhu *Psathyrella hydrophila* (Bull. ex Fr.) Sing., od něhož se liší především větší velikostí výtrusů, a proto jej oddělil Romagnesi do sekce *Typhicolae* Romag.

Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühn. in Favre byla r. 1891 popsána P. Henningsem jako nový druh: *Naucoria typhicola* P. Henn. Pod tímto jménem byla spolu s *Psathyra Typhae* převzata Masseem a Konradem a Maublancem, takže v jejich pracích figurují vedle sebe jako samostatné druhy (K. et M. řadí oba dva druhy k druhům pochybným nebo špatně známým). Henningsovo jméno spadá tedy do synonymiky (viz Möller 1933!), což řada pozdějších autorů neuvádí. Prostudoval jsem jak popis Henningsův, tak i článek Kunzův, který druh *Naucoria typhicola* P. Henn. i kreslí (byť velmi primitivně), a je jisté, že tento druh je skutečně totožný s *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre.

Doposud byly popsány celkem dvě variety od křehutičky orobincové, a to var. *Iridis* Boud. 1897 a var. *sulcato-tuberculosa* Favre 1948. První byla popsána Boudierem s hnijících listů *Iris pseudacorus* L. z lesní bažiny od Montmorency ve Francii. Autor uvádí, že je velmi blízká typu, ale že se liší pupkatým kloboukem, pokrytým šupinkami jako u některých druhů rodu *Pluteus* atd., a proto ji odděluje jako varietu. Möller (1933) však zcela správně ji ztotožnil s typem, neboť znaky, uváděné Boudierem nemají systematické ceny. Var. *sulcato-tuberculosa* Favre 1948 je asi dobrá varieta, lišící se menší velikostí klobouku (9 mm), růstem na listech velkých ostřic (proto je asi menší) a menšími výtrusy (7,5—10 krát 4—5 μ).

Vyobrazení křehutičky orobincové v literatuře jsou nevalná. Ještě nejlepší kresbu nacházíme u Kalchbrennera a u Möllera (a i zde jsou některé znaky přehnány — na př. prstenec), zatím co kresby ostatních autorů (Boudier, Costantin et Dufour, Kunz) jsou tak primitivní, jak jen je možno. Nejlépe vyobrazuje svou varietu Favre, jehož kresba je nejen krásná, ale i bohatá na detaily. Fotografický snímek našeho druhu nebyl dosud žádný uveřejněn. Materiál totiž vydrží jen velmi krátce, a to je asi příčinou, že mykologové tento druh doposud jen kreslili.

Psathyrella Typhae (Kalchbr.) Kühn. in Favre není asi tak vzácná, jak by se snad zdálo. Byla sbírána na více místech v Evropě, avšak její nálezy většinou unikly pozornosti mykologů. Po prvé byla sbírána Kalchbrennerem v ČSR a to na středním Slovensku v močálech řeky Hornádu

u Spišských Vlachů, a po 87 letech v Čechách u Soběslavi (naše sběry), dále ve Francii (var. *Iridis*, Boud.), ve Švýcarsku (*var. sulcato-tuberculosa* (Favre), v Holandsku (Schweers, podle Favrea), v Německu (Hennings a Kunz) a v Dánsku (Möller). A. H. Smith ji sbíral v USA ve státě Michigan (Mud Lake Bog, Washtenaw Co.). Z jiných světadílů není dosud uváděna. Je to však pravděpodobně druh skoro kosmopolitický, jehož rozšíření se bude asi přibližně krýt s areálem orobinců. Ačkoliv není znám ani jediný sběr ze subtropů a tropů, přece není vyloučeno, že by zde nerostla. Tomu by nasvědčovala i skutečnost, že u nás roste v nejteplejších letních měsících v mělkých tůňkách močálů nebo rašelin, kde se voda v letních vedrech značně ohřívá.

Po prvé jsem sbíral křehutičku orobincovou na Soběslavských blatech v oddělení „U dubu" 3. VII. 1950 a od té doby ji sbírám ve značném množství po celé léto již po tři roky (rok 1950: 3. VII., 16. VII., 30. VII., 11. VIII., 25. VIII., — rok 1951: 16. VI., 30. VI., 14. VII., 11. VIII., 25. VIII., 8. IX., 22. IX., — rok 1952: 13. V., 4. VI., 27. VII., 14. VIII., 18. IX.). První můj nález z r. 1950 určili řed. R. Veselý v Soběslavi a Dr M. Svrček v Praze téměř téhož dne, a to nezávisle na sobě. Poněvadž se tento zajímavý druh vyskytne i na jiných místech naší republiky, doporučuji jej pozornosti našich mykologů.

Děkuji srdečně kol. Zd. Pouzarovi za účinnou pomoc při řešení nomenklatorických problémů.

Резюме.

Автор сообщает, что он уже три года собирает на Собеславских болотах (переходный торфяник) в значительном количестве вид *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre.

Этот вид был в Чехословакии впервые собран Калхбреннером, а именно в средней Словакии вблизи Спишских Влахов в болотах реки Горнад (type locality). Описан был впервые в работе, опубликованной в Magy. t. akad. Mathematikai és Természettudományi Közlemények, vol. II. p. 160, 1863.

Хороший цветной рисунок и описание этого вида были опубликованы Калхбреннером в том же сборнике через два года, vol. III. p. 206, t. I. f. 1. (A. Szepesi Gombak Jegyzéke — Список спишских грибов 1865.)

Описание и изображение отлично согласуется с нашим грибом. Его находят также во Франции, Швейцарии, Голландии, Германии и Дании. Как уже Möller 1933 выяснил *Naucoria typhicola* P. Henn. тождественна с нашим видом. Также var. *Iridis* Boud. нельзя в будущем считать вариетой, потому что она согласна с этим типом, напротив var. *sulcato-tuberculosa* Favre по всей вероятности останется вариетой. Распространение вида *Psathyrella Typhae* (Kalchbr. Kühn. in Favre) будет по всей вероятности совпадать с ареалом семьи *Typha*, хотя его нахождение в тропиках и субтропиках до сих пор неизвестно.

Summary

The author has for three years (1950—52) collected on the Soběslav Bogs (transition peat bogs) in considerable numbers the species *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre.

This species was first collected in Czechoslovakia, by Kalchbrenner, in Central Slovakia at Spišské Vlachy in the swamps of the river Hornád (type locality). It was first described in a paper published in the Magy. t. akad. Mathematikai és Természettudományi Közlemények, vol. II, p. 160, 1863. Two years later Kalchbrenner published in the same periodical, vol. III, p. 206, t. I, f. 1 (A Szepesi Gombak Jegyzéke — List of Spiš Fungi 1865) a good coloured picture and description. The description and figuring agree well with our mushroom. Further it has been collected in France, Switzerland, the Netherlands, Germany and Denmark.

Naucoria typhicola P. Henn. is conspecific with our species, as was already ascertained by Möller (1933). Similarly also var. *Iridis* Boud. cannot be kept any longer as a variety as it agrees with the type, whereas var. *sulcato-tuberculosa* Favre seems to be a good variety. The distribution of the species *Psathyrella Typhae* (Kalchbr.) Kühn. in Favre corresponds presumably to the area of the genus *Typha,* even though no finds of it are known so far from the tropical and subtropical zones.

Dr Albert Pilát:

Hřib bronzový — Boletus edulis subsp. aereus Bull. v Čechách.

(*Boletus edulis* subsp. *aereus* Bull. in Bohemia.)

Nejoblíbenější naše jedlá houba hřib obecný rozpadá se na čtyři význačné rasy, z nichž tři jsou všeobecně rozšířené a všem praktickým houbařům dobře známé. Čtvrtá je však velmi vzácná a málo kterému houbaři se poštěstilo ji v životě nalézt.

Nejhojnější rasou hřibu obecného je h ř i b s m r k o v ý — *Boletus edulis* subsp. *bulbosus* (Schaeff.) — který hlavně na podzim roste ve smrkových lesích velice hojně a představuje typ tohoto hřibu. Má klobouk lysý i za suchého počasí, v mládí, pokud není osvětlen, dosti světle zbarvený, pak hnědý až tmavě hnědý. Třeň je zbarven poměrně světle, v mládí je skoro bílý, později trochu nahnědlý a je ozdoben síťkou, která je význačná jen na jeho horní polovině. Objevuje se od léta až do podzimu, v množství roste však hlavně na podzim v mladších smrkových lesích.

Druhá rasa, t. zv. d u b á k — *Boletus edulis* subsp. *reticulatus* (Schaeff.) — objevuje se často již na jaře a roste přes celé léto až do podzimu. Na podzim je však mnohem vzácnější než rasa smrková. Tato dubová rasa má klobouk za suchého počasí velmi jemně sametový a velice masitý, za sucha často trochu rozpraskaný, bledě hnědý či plavě šedavý, obyčejně světleji zbarvený než rasa smrková. Póry má v mládí bílé, pak žlutozelenavé. Třeň je již od mládí nahnědlý, zbarvený v odstínu klobouku, avšak světleji. Na povrchu je ozdoben síťkou, která bývá velmi význačná a táhne se od špičky třeně až na jeho spodní polovinu, někdy skoro až k basi. Roste ve světlých lesích listnatých, hlavně v dubinách, řidčeji také ve světlých lesích jehličnatých. Plodnice se počnou obje-

Hřib bronzový — *Boletus edulis* subsp. *aereus* (Bull.)
V suché dubině nedaleko Srbska u Berouna 27. VIII. 1952
nalezl Dr G. Šindelka. Mladá plodnice. Foto A. Pilát.

vovat za příznivého počasí již v květnu a hojně rostou až do července. Později jsou vzácnější.

Třetí hojnou a rozšířenou rasou hřibu obecného je rasa borová, čili t. zv. borovák — *Boletus edulis* subsp. *pinicola* (Vitt.), jehož velmi masité a robustní plodnice mají klobouk tmavohnědý s nádechem červenohnědým, na okraji světlejší, až i červenavě žlutavý, na povrchu většinou nápadně vrásčitý a hrbolatý. Rourky a póry jsou v mládí krémové, později zelenavě žlutavé až žlutozelené, v dospělosti často kol ústí narezavělé. Třeň má nápadně krátký a tlustý, krémově načervenalý až hnědavě nažloutlý, ozdobený na povrchu význačnou síťkou, jejíž oka sbíhají až k basi. Dužninu má bílou či slabě narůžovělou, pod pokožkou obyčejně vínově načervenalou. Roste hlavně v lesích borových v létě a na podzim, řidčeji také v lesích listnatých.

Čtvrtou rasou hřibu obecného je vzácný a málo známý hřib bronzový — *Boletus edulis* subsp. *aereus* (Bull.), který roste hlavně pod duby ve světlých a teplých lesích později v létě a na podzim. Podobá se dosti borováku, je však ještě tmavěji zbarven a tmavohnědá barva postrádá i na okraji červenavého tónu, který pro borováka je velmi význačný. Jeho třeň je nápadně tmavě a dosti smutně hnědě zbarven. Má nejtmavší třeň ze všech vyjmenovaných ras.

Klobouk hřibu bronzového je tmavě čokoládově hnědý až černohnědý, suchý a hlavně za suchého počasí význačně sametový, někdy až trochu bělavě ojíněný, zbarvený tmavě až k okraji, na povrchu poměrně hladký a většinou méně vrásčitý a hrbolatý než borovák.

Třeň je zbarven nápadně tmavě. Hnědá jeho barva má skoro stejný odstín jako povrch klobouku, je však světlejší. Síťka na jeho povrchu je většinou méně význačná. Není také tak nápadně tlustý a krátký jako u borováku, nýbrž protáhlejší, většinou asi jako u dubáku, někdy ještě tenčí. I když roste na podobných místech jako dubák, to je v dubinách, rozeznáme jej na první pohled podle tmavého zbarvení klobouku i třeně. Póry hřibu bronzového jsou v mládí bílé a tato nápadně světlá barva kontrastuje s černohnědým zbarvením klobouku. Později jsou žlutozelenavé s odstínem olivovým a ve stáří až i trochu nahnědlé. Rourky jsou u třeně kratší, takže v dospělosti vrstva rourek je od špičky třeně trochu oddálena.

Tato vzácná houba je značně teplomilná. Je rozšířena hlavně v jižní Evropě. Ve střední Evropě roste jen roztroušeně v nejteplejších krajích a její plodnice objevují se hojněji hlavně v teplých letech. Do Skandinavie nezasahuje a Fries ji proto neznal. Jeho *Boletus aereus* není s původním Bulliardovým hřibem bronzovým, popsaným z Francie, totožný, nýbrž je identický s hřibem přívěskatým — *Boletus appendiculatus* Schaeffer. Tento Friesův omyl převzali i mykologové němečtí a naši (Ricken, Smotlacha, Velenovský). Hřib přívěskatý je sice také houba velmi masitá a krásná, ale s hřibem bronzovým nemá nic společného. Liší se na první pohled kloboukem světle hnědě zbarveným, chromově

Hřib bronzový — *Boletus edulis* subsp. *aereus* (Bull.)
V suché dubině nedaleko Srbska u Berouna 27. VIII. 1952 nalezl Dr G. Šindelka. Mladá plodnice. Foto A. Pilát.

Hřib bronzový — *Boletus edulis* subsp. *aereus* (Bull.)
V suché dubině nedaleko Srbska u Berouna 27. VIII. 1952 nalezl Dr G. Šindelka. Dospělá plodnice, jejíž třeň je dole ohlodán veverkou. Foto A. Pilát.

žlutým třeněm a chromově žlutými rourkami. Jeho dužnina slabě modrá.

Hřib bronzový popsal a vyobrazil po prvé Bulliard ve svém slavném díle Herbier de la France na tabuli 385, která vyšla r. 1788. Francouzsky jej nazývá „Le Bolet bronzé" a v popisu poznamenává, že lid ve Francii jej jmenuje „Le cèpe noir", to je pravý hřib černý. Bulliardovo vyobrazení není vynikající. Třeně jsou nakresleny štíhlejší, než většinou

bývají. Popis a francouzská lidová tradice nepřipouštějí však pochyb, že Bulliard popsal skutečně tuto černohnědou rasu hřibu obecného. Ve stejném smyslu vykládají Bulliardův druh všichni francouzští autoři, z novějších hlavně Gilbert a Peltereau, z německých Kallenbach. Podle Peltereaua je hřib bronzový hojný v jižní Francii, dosti hojný ve střední, ale již v Perche je mnohem vzácnější a celkem řídký v okolí Paříže a ve Francii severní a západní. V Německu je velmi vzácný a objevuje se roztroušeně převážně v západním Německu, hlavně v Porýní. I v západní Evropě roste jen ve slunných dubinách, ve světlinách lesních a na lesních okrajích a jeho plodnice se objevují až do září, kdy přestává růst.

Nejkrásněji je tato vzácná houba vyobrazena na Kallenbachově tabuli č. 46 v jeho díle „Die Röhrlinge" (Pilze Mitteleuropas). Vyšla pouze tabule, text nikoliv, a dílo zůstane torsem, protože autor i s manželkou, která mu pomáhala tabule malovat, přišli o život při jednom náletu na Darmstadt během války.

V Čechách je hřib bronzový velmi vzácný a svým výskytem omezen jen na nečetné kraje, takže jej zná z autopsie jen málo houbařů. Často bývá zaměňován s borovákem nebo dubákem. Nejhojněji se u nás vyskytuje v polabských dubinách, hlavně na oněch, které rostou na podkladu opukovém. Setkáváme se s ním ojediněle od Čelákovic a Lysé nad Labem přes Český Brod až k Poděbradům a odtud přes Velký Osek k Novému Bydžovu. Druhý okrsek rozšíření je „Barrandien" západně od Prahy, kde roste v dubinách na devonských vápencích a to v krajině od Radotína až k Berounu. Je zde však mnohem vzácnější než v Polabí.

U nás na tento hřib po prvé upozornil znamenitý českobrodský mykolog Sýkora a také jej správně určil, i když Smotlacha jej nesprávně nově pokřtil *„Boletus Sykorae"*. Pěkný obrázek dospělé plodnice je otištěn v Časopisu čs. houbařů, roč. 15, 1935, str. 20. Letos nalezl tři zdravé plodnice hřibu bronzového 27. srpna 1952 v dubinách u Srbska nedaleko Berouna přítel Dr G. Šindelka. Dvě z nich jsou vyobrazeny na připojených snímcích, které jsem zhotovil podle zcela čerstvého materiálu. Dvě plodnice dole na třeni byly ohlodány nějakým hlodavcem, patrně veverkou. Sbíral jej společně se satanem a hřibem přívěskatým. Jeho nález je zajímavý také tím, že houby vyrostly v době dlouho trvajícího sucha, kdy i nejobyčejnější druhy byly vzácností.

Ing. Antonín Příhoda:

Poznámky o výskytu rosolovce červeného — Guepinia helvelloides (DC) Fr. na Slovensku.

Časopis Národního musea, dvojročník 118—119 (1949—1950) přinesl na str. 92—95 podrobný článek Dr Alberta Piláta o houbě *Guepinia helvelloides* (DC) FR., kde je uvedeno její rozšíření u nás i v cizině a na konci

článku je výzva k podávání dalších zpráv o této houbě. Především bych si dovolil navrhnout pro houbu český název „rosolovec červený", neboť rodové jméno „guepinie", kde byla pouze počeštěna koncovka, rozhodně není pěkné, ani české, a druhové jméno „chřapáčovitá", doslovně přeložené

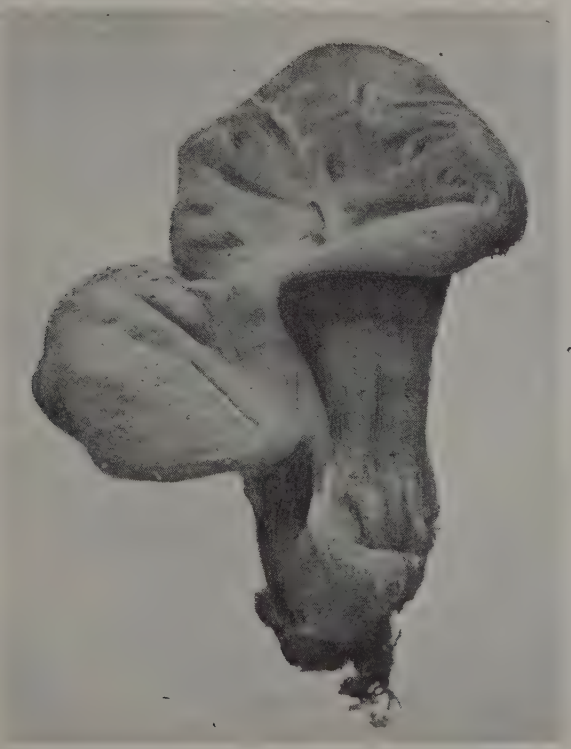

Rosolovec červený — *Guepinia helvelloides* (DC) Fr.
U Červ. Kláštera v Pieninách (Slov.) 11. IX. 1952, sbíral Ing. Ant. Příhoda.
Foto St. Maštalíř.

z vědeckého názvu „helvelloides", není nijak výstižné, protože houba se chřapáčům nijak nepodobá a systematicky má k nim rovněž daleko. I když dosti připomíná vnějším vzhledem některé houby vřeckaté, jsou to nejspíše ještě „ouška" (*Otidea*), zvláště ouško zaječí — *Otidea leporina* BATSCH.

S rosolovcem červeným jsem se setkal v době od 12. do 19. července 1951 na dvou místech Slovenska ve značném množství. Nejprve to bylo v Zadielské dolině u Turni nad Bodvou (odkud uvádí tuto houbu také

Dr Pilát), a to po celé cestě od vchodu do doliny u Zadielu až do horních částí doliny značně vysoko nad turistickou chatou. Plodnice rostly na př. hned u Zadielu přímo uprostřed cesty, kde byly hustě nahloučené, zakrnělé a sešlapané. Po jejich opatrném vyhrabání se ukázalo, že vyrůstaly z malých kousků dříví, jež tam byly vodou splaveny a vysoko zaneseny vápenitou hlinou. Jinak rostly plodnice v lesních porostech na kouscích zcela shnilých dřev, úplně rozložených smrkových pařezech a zcela ztrouchnivělých padlých kmenech. Velice pěkný byl pohled na několikametrový padlý kmen ležící v potoce, zcela shnilý, nasáklý vodou a pokrytý hustým kobercem svěže zelených mechů, z něhož ve velkém počtu vyrůstaly po celé délce kmene živě červené nápadné plodnice rosolovce červeného.

Podobný zjev jsem měl pak příležitost pozorovat na Muráňské vysočině ve Slovenském Krušnohoří, jihovýchodně pod horou Lopušnou v horní části doliny, jež směřuje k jihu a pak v ostrém úhlu se obrací na severovýchod a sbíhá k Červené Skále. Hlavní naleziště hub bylo v nejhořejší části doliny v nadmořské výšce 1000—1100 m a to hlavně v místech, kde dolina je úzká a sevřená dosti příkrými svahy a směřuje k jihu. V této části doliny není cesta, pouze potok, většinou tekoucí pod ssuťovými balvany. Množství spadalého a splaveného dříví poskytuje tam nejrozmanitějším houbám jistě ideální podmínky; v době, kdy jsem tam byl, nerostlo tam však mnoho druhů. Celé kmeny pokryté mechem byly však obrostlé rosolovcem červeným, i malé části dřev hostily někdy velmi pěkné jeho plodnice. Někdy vyrůstaly plodnice zdánlivě ze země, ale vždy byly ve spojení s kousky zcela ztrouchnivělého dřeva, skrytého v zemi. Pěkné a velké plodnice byly vždy ve vlhku a ve značném stínu; kde byly plodnice na slunci, byly buď zakrnělé nebo jejich okraje záhy zasýchaly. Ve všech případech rostly houby v místech s vápencovým podkladem.

V roce 1952 jsem našel tuto houbu opět na dvou místech ve vápencových pohořích Slovenska: počátkem srpna u Ždiaru pod Ždiarskou Vidlou v Bielských Tatrách a 11. září v Pieninách u Červeného Kláštera.

Rosolovec červený je zřejmě houba dřevní, ale s hlediska lesnického jako houba „dřevokazná" je zcela neškodná, neboť napadá vždy dřevo, které již bylo zcela rozrušeno jinými dřevními houbami. Lze jej označit spíše za užitečný, neboť pomáhá odstraňovat odpadky dřevní hmoty v lese a umožňuje tak, aby látek v nich obsažených mohly použít opět jiné rostliny a organismy, a posléze stromy, k tvorbě nové dřevní hmoty. Při tomto chemickém koloběhu látek v lese se zúčastňuje celá řada organismů, mezi nimiž snad nejvýznačnější úlohu mají houby. Při rozkladu dřeva následuje po sobě vždy několik druhů hub a rosolovec červený je při hnilobách dřeva jedním z posledních článků. Ekologicky — přihlížíme-li k stupni hniloby dřeva — je možno jej srovnat s hlívou ušatou (*Pleurotus porrigens*), kalichovkou zvonečkovou (*Xeromphalina campanella*) nebo rosolozubem (*Tremellodon gelatinosus*). Všechny tyto tři druhy napadají smrkové dřevo v pokročilém stupni hniloby, když bylo dříve porušeno jinými houbami. Přesto tyto houby se co do rozšíření poněkud liší. Hlíva ušatá je význačný druh vysokohorský, poněkud vzácný, vyskytující se již jen v původních

porostech pralesového rázu. Kalichovka zvonečková je sice druh převážně horský a podhorský, neboť v těchto polohách se vyskytuje v největších množstvích, ale v příznivých podmínkách sestupuje často i do nízkých poloh. Rosolozub huspeninový je rozšířen z nížin až do vysokých hor k horní hranici lesa. Rosolovec červený je druh horský; jeho výskyt v nízko položené Zadielské dolině lze vysvětlit zvratem pásem, neboť na

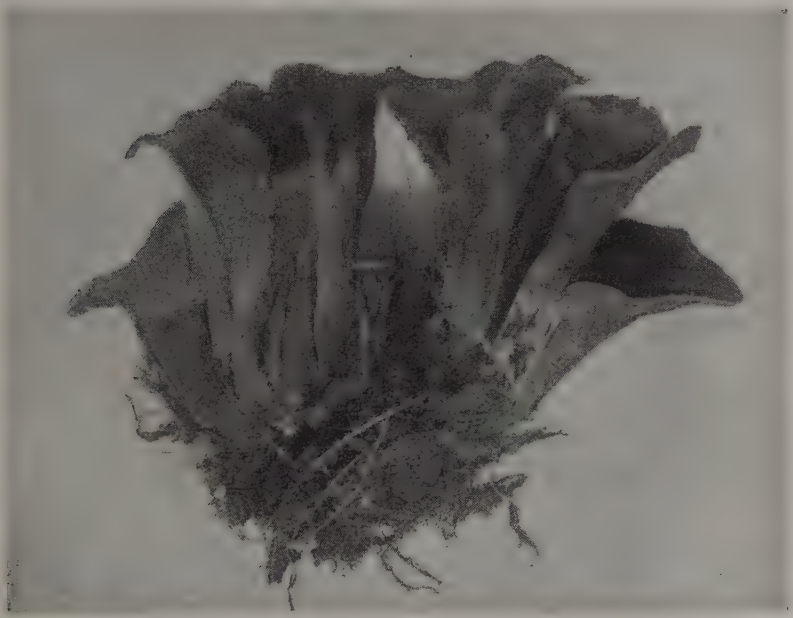

Rosolovec červený — *Guepinia helvelloides* (DC) Fr.
Trs dospělých plodnic. (SSSR: N. Mokrá-Bradula, VII. — 1930.)
Foto A. Pilát.

stinném a chladném dně této úzké doliny rostou též četné druhy vyšších rostlin, význačně horské (na př. huseník alpský — *Arabis alpina* a j.), kdežto na vrcholcích sluncem ozářených a vyprahlých vápencových skal je květena teplomilná a suchomilná.

Od ostatních horských druhů hub s podobnými ekologickými požadavky liší se však rosolovec červený tím, že je zřejmě vápnomilný. Je to tím pozoruhodnější, že nejde o houbu pozemní, ale dřevní. Buď má dřevo stromů vyrostlých na vápenci poněkud jiné chemické složení, než u stromů vyrostlých na podkladě nevápenném, a k tomuto chemickému rozdílu je

houba velmi citlivá, nebo roste jen na takovém ztrouchnivělém dřevě, které bylo prosakováno vodou bohatou na vápno. Na př. v jistých částech Slovenského Rudohoří, které nejsou z vápence nebo dolomitu jako Muráňská vysočina, nepodařilo se mi rosolovec červený najít. Ani na protější Fábové holi, ani na poněkud vzdálenější Polaně, kde jsou ostatní ekologické podmínky zcela shodné s Muráňskou vysočinou, neviděl jsem ani jedinou plodnici rosolovce červeného, ač je tam ztrouchnivělého dříví a jiných dřevních hub veliké množství. Rovněž stojí za zmínku, že hromadný výskyt rosolovce červeného na Muráňské vysočině nastal tehdy, kdy jiné houby téměř nerostly, ač se střídaly vydatné deště s teplým počasím.

Bude-li věnována pozornost mykologickému průzkumu ostatních našich vápencových oblastí, je pravděpodobné, že rosolovec červený bude nalezen ještě na dalších místech a možná i v nízkých polohách, neboť v úzkých dolinách nebo propastech krasových oblastí jsou podobné mikroklimatické podmínky jako v horských dolinách vyšších poloh.

A. Procházka, Brno:

Otrava hřibem satanem a neškodnost (?) hřibu purpurového.

V červnu 1948 bylo doneseno do naší houbařské poradny větší množství hřibů, které po běžném ohledání byly vesměs považovány za hřib satan (*Boletus Satanas* Lenz).

Člen klubu, který měl právě rozpravu o donesených houbách, počal s výkladem charakteristických znaků této houby. Přitom rozkrojil silnou mladou plodnici, aby demonstroval barvu dužniny. Zarazil se, neboť dužnina byla žloutkově žlutá. Ježto však u mladých plodnic satana bývá dužnina žlutěji zbarvena, chtěl pokračovat ve výkladu. Povšiml jsem si toho také a prohlédl pozorněji rozříznutou plodnici. Tu jsem zjistil, že je to hřib purpurový (*Boletus purpureus* Fr. = *B. rhodoxanthus* Kallenbach) a nikoliv hřib satan. Přednášející však se mnou nesouhlasil, neboť krček třeně byl značně zúžen — asi jako u typického satana. V diskusi, která v důsledku toho vznikla, vybídl mne, abych tedy snědl kus syrové houby. Abych dodal důrazu svému určení, snědl jsem tedy dosti značný kousek rozříznuté houby. Ježto jsem ihned nezvracel, jak často nesprávně tvrdí o satanu Dr Smotlacha, následovalo mého příkladu více přítomných, takže nakonec jsme téměř celou plodnici snědli.

Při podrobnějším ohledání na misce narovnaných exemplářů však jsem zjistil, že jsou tam kromě plodnic hřibu purpurového i plodnice hřibu satana. Oddělil jsem oba druhy do různých misek a použil toho k vytčení rozlišovacích znaků.

Po přednášce zůstalo v místnosti ještě několik členů klubu a začali znovu debatovat o obou hřibech. Upozornil jsem, že výroky Dr Smotlachy o okamžitém zvracení při ochutnání hřibu satana jsou při nejmenším silně pře-

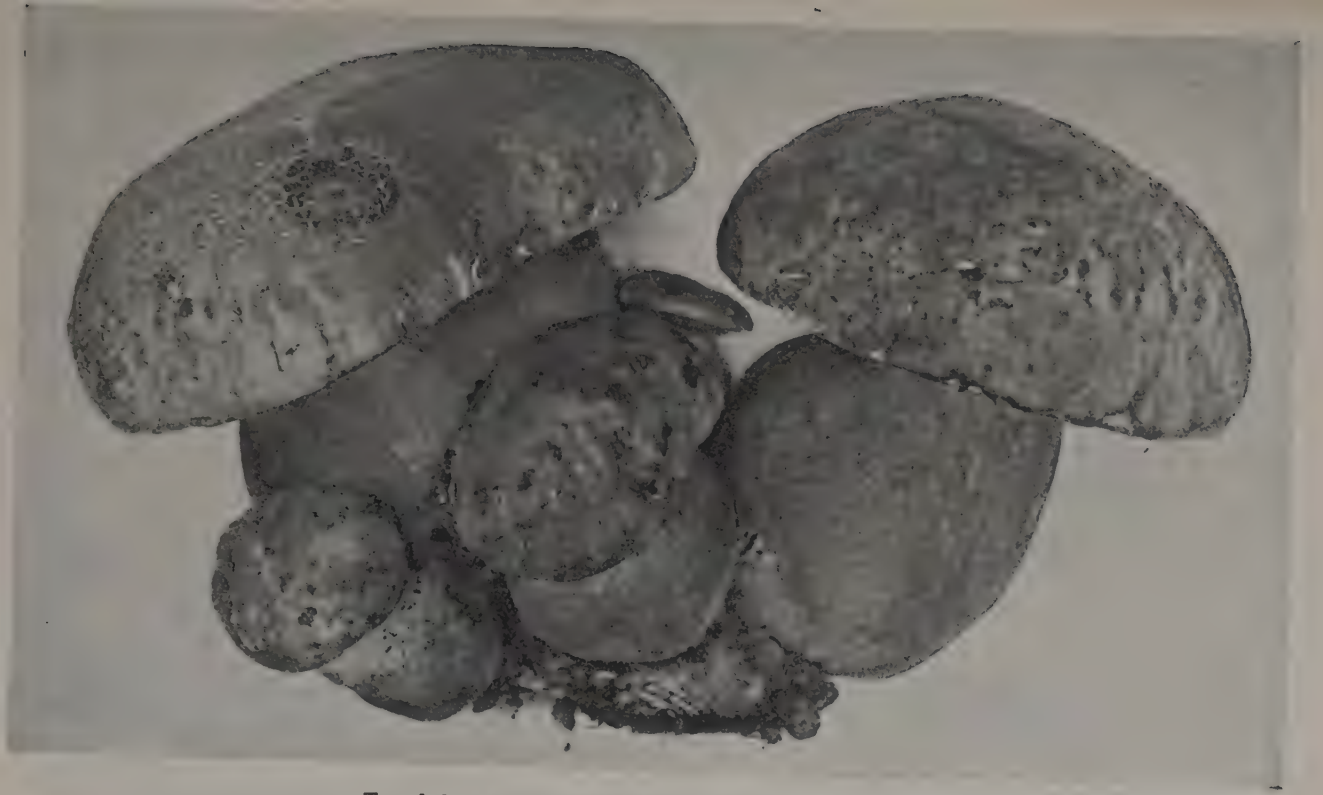

Trs plodnic hřibu purpurového — *Boletus purpureus* Fr.
15. VI. 1948 u Velké Bitýšky na Moravě, sbíral a fotografoval Al. Procházka.

hnané. Sám jsem tuto houbu častěji ochutnával, ba i nepatrný kousek syrové plodnice snědl, a to vždy bez následků. Napadlo mi provést ještě jednou tuto zkoušku. Uřízl jsem kousek asi jako palec veliký ze starší plodnice mnou určené jako *Boletus Satanas* Lenz a snědl. To bylo asi v 16 hodin. Samozřejmě jsem ihned nezvracel.

Teprve asi po 3 hodinách (kolem 19. hod.) po večeři, ucítil jsem jakousi nevolnost, která však brzy přešla. Asi v 19.30 hodin přišel jsem do schůze Sdružení nár. odboje, kde jsem byl místopředsedou. Toho dne bylo svatého Aloise a moje jmeniny. Musel jsem proto na zdraví Aloisů, kterých tam bylo více, vypít sklenku silné slivovice, načež mi byl udělen řádný „hobl" a pak to zapít druhou sklenkou tohoto moku. Při přátelském „hoblování" byl obsah žaludku: satan, večeře a slivovice, řádně promíchán. Účinek se velmi rychle projevil. Po několika minutách se dostavilo silné zvracení a průjem. Musel jsem odejít domů, kde se zvracení a průjmy opakovaly ještě asi 20krát. Přechodné uklidnění se dostavovalo, když jsem nehybně ležel na divanu. Jakmile jsem se silněji pohnul nebo dokonce vstal a chodil, okamžitě nastalo nové silné zvracení doprovázené průjmem. Nabízené mléko jsem odmítl, neboť by mne nutilo k novému zvracení. Žaludek i střeva byly úplně vyprázdněny, břicho silně propadlé a zvracet nebylo již co. Teplota značně poklesla pod normál. Definitivní uklidnění nastalo teprve asi po 4 hodinách, t. j. kolem 23 hodiny. Vyčerpán jsem usnul. Asi ve 2 hodiny po půlnoci probudila mě zima a úžasná žízeň. Vypil jsem proto dva šálky horké silné černé kávy a sklenici červeného vína. To mne uvedlo téměř do normálního stavu. Zbytek noci jsem klidně prospal. Ráno mi bylo jako po těžkém flámu, ale neměl jsem již žádných žaludečních obtíží. Pouze povšechná vyčerpanost se jevila ve strhaných rysech obličeje. Tato únava zmizela po 2 dnech, ač mi nevadila ve výkonu mých normálních povinností.

Podle posudku přítele lékaře, kterému jsem celý případ vylíčil, bylo správné nepoužít mléka. Kromě klidu — nehybnosti — byla prý na místě jakási injekce k uklidnění. Velká žízeň a klesnutí teploty je prý následek úplného vyprázdnění zažívací roury, což se vyskytuje všeobecně při prudkých průjmech, na př. při úplavici, choleře a pod. nemocech.

Druhý den vyskytl se mi nový problém. Jedl jsem satana i hřib purpurový. Nevěděl jsem nyní, zda otrava vznikla z toho či onoho, nebo z obou, nebo zda přece moje určení hřibu purpurového nebylo správné. Ježto houby byly vystaveny ve stálé výstavce, chtěl jsem ihned vykonat novou zkoušku s hřibem purpurovým, který jsem určil. Vzhledem k mému ochablému stavu manželka mi to však rozmluvila. Po několika dnech byly již houby v rozkladu, takže zkoušku nebylo možno provést. Nezbylo nic jiného, než zjistit, jaké následky mělo použití hřibu purpurového u ostatních houbařů, kteří ho se mnou jedli, ale kteří nejedli hřib satan. A tu jsem zjistil, že u žádného z nich se nedostavily žaludeční potíže (pp. Valkoun, Kalabis a jiní). Mimo to Dr Fr. Šmarda přezkoušel doma oba druhy mikroskopicky a správnost mého určení potvrdil.

Z celého případu vyplývá, že požité kousky syrového hřibu purpurového

byly neškodné, kdežto moje otrava vznikla z kousku hřibu satana, který jsem také snědl. Hřib purpurový tedy pokládám i syrový za neškodný.

Tyto mé zkušenosti jsou v rozporu z články K. Krejčíka (ČM 1950, str. 113) a Dr A. Piláta (ČM 1951, str. 13—16), kde jsou líčeny otravy hřibem purpurovým, jenž působí podobně jako hřib satan. Znám oba druhy dosti dobře. Hřib purpurový jsem již vícekráte sbíral, a to v typické formě (vyobrazené na př. pod jménem *Boletus rhodoxanthus* Krbhlz. na tab. 2 a 3 v Kallenbachově díle: Die Pilze Mitteleuropas I.), i ve formě s červeným, rugosním kloboukem. Tuto červenou formu znám asi ze 3 lokalit z Jablkynické obory, kde jsem ji po několik let každoročně sbíral na týchž místech a často ve společnosti *Boletus luridus*. Na jmenovaném nalezišti nalézal jsem vždy větší počet plodnic pohromadě. Sbíral jsem je proto též pro kuchyň. Avšak zvláštní chutí tato houba nevyniká. Třeň bývá, hlavně u mladých plodnic, dosti tuhý a kuchařky jej po několika zkušenostech již nechtěly. Syrový ochutnával jsem několikrát vždy bez následků. Vařený byl pojídán v menším i větším množství více osobami a nikdy se u nikoho nevyskytly žaludeční obtíže. Pouze chuťově některým osobám nevyhovoval.

Podle vlastních zkušeností považuji hřib purpurový za neškodný, a domnívám se, že otravy mu připisované působí spíše některá forma hřibu satana, která byla nesprávně určena jako hřib purpurový. Některé formy obou druhů jsou si tak podobné, že ani zkušený mykolog je často nemůže podle makroskopických znaků bezpečně rozlišit. Ale i mikroskopicky jsou si oba druhy hodně podobné. Rozdíl barvy výtrusného prachu nebo štíhlejší výtrusy hřibu purpurového vyniknou silněji jedině při srovnání obou druhů současně. Jedině snad chemická reakce na kyselinu solnou (sec. Bataille) pomůže sporné exempláře bezpečněji rozlišit. Dužnina satana se barví světle žlutě (jaune clair) a hřibu purpurového hnědě (chamois brun), jak uvádí ing. Lukavec ve článku: „Poznámky k rozlišování hřibu satana a hřibu purpurového (ČM 1951, str. 85), na který poukazuji.

Loni v létě byla na př. donesena do poradny krásná velká plodnice hřibu satana, která měla však klobouk značně narůžovělý, jak tomu bývá u hřibu purpurového. V důsledku toho vznikly spory, zda je to satan nebo hřib purpurový. Problém byl vyřešen konečně výše uvedenou reakcí na kyselinu solnou. Kallenbach tvrdí, že satan má někdy klobouk s načervenalým nádechem a také ing. A. Lukavec v citovaném článku se o tom zmiňuje.

V okolí Brna vyskytují se oba tyto hřiby velmi často. Podaří-li se nám letos získati typické exempláře hřibu purpurového, u nichž by byl vyloučen omyl v určení, přezkoušíme na více členech brněnské odbočky ČMK účinky syrové i vařené plodnice, a to podle možnosti z více lokalit. Tím způsobem snad se nám podaří vyřešit s konečnou platností otázku neškodnosti nebo jedovatosti hřibu purpurového. Výsledky pak oznámíme v časopisu „Česká mykologie".

MUDr J. Kubička a Fr. Kuneš:

Příspěvek k otravám hnědými čirůvkami.

O otravách hnědými čirůvkami byla již u nás publikována řada prací, ale doposud nebyla provedena srovnávací studie jedovatého a jedlého druhu. Pokusili jsme se proto řešit tento úkol cestou chemickou a předkládáme výsledky zkoušek. Dosavadní pozorování povrdila, že jedovatý druh z tohoto příbuzenstva má tyto vlastnosti: plodnice masitá, s kloboukem do 12 cm prům.; pokožka klob. kaštanová; lupeny bělavé, stárnutím rezavě skvrnité; třeň válcovitý, k basi poněkud nahnědlý a zúžený; bílá dužnina klob. i třeně má vůni i chuť po čerstvé okurce (Herink: okurkově moučná) a někdy je lehce nahořklá. Roste v lesích jehličnatých nebo smíšených, ne však pod listnatými stromy mimo les nebo v lese listnatém, na podzim. Otravy se také vyskytují v této době. Působí je použití plodnice syrové, smažené i vařené.

Průběh otravy: Za půl až čtyři hodiny po požití se objeví nevůle žaludku, pak nucení na zvracení. Konečně postižený jídlo zvrátí a vrhnutí se opakuje 10—20krát, ale úleva nenastane. Naopak objeví se křečové bolesti v břiše a opakující se průjmy. Někdy dostaví se průjem dříve, jindy současně se zvracením. Jako u jiných otrav tohoto druhu může dojít k poruchám krevního oběhu a k mrákotným stavům se studeným potem, zrychlenou činností srdeční a i k příznakům ze ztráty tekutiny (křeče lýtek a pod.). Tento druhotný stav s pocity vyčerpání a tělesné slabosti může trvat několik dní a jen pozvolna se navrací plné zdraví. V podstatě tedy jde o soubor příznaků z postižení žaludku a střev. K otravě dochází nejčastěji u houbařů, kteří studují literaturu, kde se o otravě buď nic nedočtou, anebo kde je některý z kritických druhů uveden jako jedlý. R. Veselý (Čs. houby, II. vyd. 1951) popisuje *Tr. pessundatum* (Fr.) Quél. celkem výstižně a poznamenává, že způsobuje úporná přiotrávení.

E. Fries v Hymen. Europ. (1874) uvádí tyto druhy s lupeny stárnutím skvrnitě rezavějícími: *Agaricus colossus, nictitans, auratus, fulvellus, flavobrunneus, albobrunneus, ustalis, pessundatus, stans, russula* a *frumentaceus.* V moderní mykolog. literatuře se nevyskytují *auratus, nictitans, fulvellus* a *frumentaceus,* ale zato přibyla *Tr. populinum* Lge. a *Tr. Guernisaci* Crouan, druh podobný masitostí a poněkud i barvou klobouku. V naší literatuře je již několik seriosních zpráv o otravách hnědými čirůvkami. Velenovský v Čes. houbách (str. 222), píše o jedovatosti čir. žlutohnědé (*Tr. flavobrunneum* [Fr.] Quél.). Pilát v Mykologii 1:15, 1924, cituje Velenovského a upozorňuje, že Francouzi považují tento druh za jedovatý. Naproti tomu důkaz o neškodnosti této čirůvky pokusy na sobě provedenými podal p. Em. Horníček (Čes. mykologie 4:30, 1950). Tento autor upozorňuje na *Tr. nictitans* (Fr.) Quél., ale toto jméno má být jen synonymem *Tr. flavobrunneum* (Pilát, Klíč 1951, p. 148). Do nejužšího kruhu podezřelých druhů se dostávají: čirůvka osmahlá, masitá a snad

i čir. pochybná (*Tr. stans* [Fr.] Sacc.). O jedovatosti čir. osmahlé (*Tr. ustale* [Fr.] Quél.) podal zprávu Em. Horníček v ČČH 23:20, 1944, avšak později své určení druhu opravil (Čes. mykol. 2:100, 1948) na čir. masitou (*Tr. pessundatum*), zvanou též „znetvořená". Také K. Voneš (Čes. mykol. 2:98, 1948) považuje *Tr. ustale* za jedovatou. Jeho zpráva je dosti závažná, neboť autor zná bezpečně i *Tr. pessundatum*. Čirůvka masitá či znetvořená je dalším kritickým druhem z podezřelého kruhu. Z Pilátova Klíče je patrno, že v nomenklatuře tohoto druhu panuje značný zmatek. Rickenova *Tr. pessundatum* je odlišná od pojetí Bresadolova, jehož druh přejmenoval Singer na *Tr. tridentinum* Sing. 1943. A navíc je za synonymum pro *Tr. pessundatum* pokládána i čir. pochybná (*Tr. stans*). Z tohoto zmatku je jasno, že název *Tr. pessundatum* není ještě dnes pojem zcela přesně vyhraněný a definovaný, a vzhledem k závažnosti problému zasluhuje srovnávacího studia na čerstvém i suchém materiálu.

Čirůvce masité je dále podobná čir. topolová (*Tr. populinum* Lge.). Dokonalá podobnost ztěžuje, ba často skoro znemožňuje rozlišit tyto dva druhy, neznáme-li místo, kde byly plodnice sbírány (viz též Jos. Strnad, Čes. mykol. 2:99, 1948, který u nás po prvé sbíral čir. topolovou v r. 1946).

Srovnání obou poddruhů nebo druhů provedl Pilát v dodatku k Horákově práci v Čes. mykol. 2:11, 1948, a řeší tam i poměr k *Tr. stans*. Laskavost našich mykologických přátel Dr Šindelky a F. Knetla nám v roce 1951 umožnila studovat plodnice, určené jako *Tr. pessundatum*, které způsobily otravu. Druh rostl u Kamenice n. L. ve smrkovém lese. Současně obstaral p. Ing. Lukavec *Tr. populinum*, kterou řada lidí ve stejnou dobu požívala bez jakékoliv škody. Srovnávali jsme oba druhy — jedlý i jedovatý — a až na to, že plodnice čir. masité byly starší a již napadené hmyzem a čir. topolová byla menší (snad i mladší), nezjistili jsme pražádné makroskopické rozdíly.

Ke studiu došlo za těchto okolností:

Požitím několika plodnic byla způsobena typická, výše popsaná otrava a proto během několika příštích dní byly dovezeny další plodnice k průzkumu. Pocházely podle údaje sběratele z téhož místa a vypadaly stejně. Dr Šindelka se obětoval a opatrně je znovu okoušel, ale u něho se příznaky otravy neobjevily. Protože byly sebrány na stejném místě jako plodnice otravu způsobivší, ale možnost experimentu se zbytky původních jsme již neměli, podnikli jsme srovnávací studii s plodnicemi nově získanými, dobře si uvědomujíce možnost chyby. Pan Ing. Lukavec nám současně opatřil pro srovnání čir. topolovou, kterou sám a s ním mnozí jiní již dlouhou dobu požívají beze škody. Tento druh roste na stanovišti již po léta. Tento rozdíl je ovšem naprosto nedostatečný k bezpečnému rozeznání obou druhů a proto jsme se pokusili o získání rozeznávacích znaků řadou makrochemických reakcí. Za vydatnou pomoc děkujeme p. RNDr Paráčkovi z Ústřední laboratoře nemocnice na Bulovce.

Zjistili jsme: pH dužniny u *Tr. pessundatum* 5,6, u *Tr. populinum* 5, —;

negativní reakci dávaly: sulfovanilin, chlorid železitý, kyselina mléčná, fenol, formol, kys. sírová 2/3n, modrá skalice, amoniak, roztok stříbra, zelené skalice, kys. octová 12% a Millonovo reagens.

Barevné reakce se objevily působením: kys. sírové — dužnina u obou druhů zfialoví, louhem sodným obě žloutnou (lehce), reag. Nesslerovým obě oranžově žloutnou, potom olivově zelenají a konečně modrozelenají, Lugolem dužnina klob. i třeně žloutne a ihned sienově zhnědne, lupeny u obou jen žloutnou, $KMnO_4$ n/100 obě odbarvuje, $KMnO_4$ n/10 odbarvuje také, ale dužninu třeně barví žlutohnědě, nitroprussid sodný oba druhy barví žlutě (gumiguta), ledovou kyselinou octovou se zbarví *Tr. pessundatum* do sienově nažloutlé, *Tr. populinum* se rychle odbarvuje. Guajaková tinktura barví *Tr. pessundatum* ihned sytou berlínskou modří, kdežto *Tr. populinum* nabíhá zprvu do sieny a potom zvolna do sytě modré.

Konečně uvedené nepatrné rozdíly zbarvení mohlo však zavinit i pravděpodobné různé stáří plodnic, jak nasvědčuje i zjištěný rozdíl hodnoty pH. Nelze jich tedy použít pro bezpečné rozeznávání obou druhů. Vcelku možno konstatovat, že ani pomocí makrochemických reakcí nebyl zjištěn postačitelně nápadný rozdíl mezi oběma typy. Jediným rozlišovacím znakem zůstává tedy až nadále stanoviště — růst pod topoly nebo ve smrkovém lese a bude nutno podniknout podrobné studium znaků mikroskopických, zejména struktury pokožky klobouku a dužniny, případně i ostatních útvarů, které by pomohlo řešit otázku rozdílu obou druhů alespoň po stránce theoretické.

Považujeme prozatím za velmi nutné důrazně varovat před požíváním hnědých čirůvek s lupeny ve stáří rezavějícími. Nedoporučujeme proto ani sběr čir. topolové — *Tr. populinum* Lge., která by pro podobu mohla vést k záměně za jedovatého, nerozlišitelného dvojníka. Je nutno odmítnout i Smotlachovu výzvu „sbírejte topolky!", uveřejněnou v ČČH 25:69, 1947, která na nebezpečí otravy neupozorňuje, ale naopak k ní vede. Není totiž zcela vyloučeno, že jedovatá látka (olej?, pryskyřice?) je obsažena i v jiných druzích této skupiny. Svědčí o tom citovaná zkušenost Vonešova s *Tr. ustale*. Protože pouze *populinum* a t. zv. *pessundatum* bývají konsumovány ve větším množství, neprojevují se příznaky otravy u jiných druhů, používaných pouze do směsi s jinými houbami. Celý rod *Tricholoma* by zasluhoval nového monografického zpracování, již pro svůj toxikologický význam. Zjištěním lokalit čirůvky tygrované — *Tr. pardidum* Quél. v pražském okolí vyvstává další možnost otrav, neboť tato houba je nepochybně jedovatá, o čemž svědčí hojnost zkušeností řady mykologů, uveřejněných v literatuře. Revisi zasluhuje i Velenovského čir. Zvárova (*Tr. Zvarae* Vel.) a čir. sírožlutá (*Tr. sulphureum* [Bull. ex Fr.] Quél), které jsou doposud málo známé.

Závěr: Autoři studovali *Tr. populinum* Lange a *Tr. pessundatum* sensu lato, z nichž poslední byla sbírána na stejném nalezišti, jako plodnice, způsobivší otravu. Nezjistili ani makroskopické, ani makrochemické rozdíly.

Nová literatura

Svoboda, P.: **Život lesa.** — Lesnická knihovna sv. 2, vel. řada, p. 1—894, nakladatelství Brázda, Praha 1952.

Nedávno vydalo nakladatelství „Brázda" v rámci velké řady edice „Lesnická knihovna" jako druhý svazek velké dílo Dr Pravdomila Svobody „Život lesa". Vhodně navazuje na 1. díl „Biologie lesa" — knihu Mařan, B.-Káš, V.: Pedologie a mikrobiologie lesních půd. — Naklad. Melantrich, Praha 1948. Je to první kniha v domácí literatuře, která souborně zpracovává les jako biocenosu. Toto základní hledisko pohledu na les může teprve vystihnout jeho život. Pochopení složitých vztahů v lesní biocenose je však možné až po biologickém rozboru lesních složek; proto část knihy věnuje autor biologickým vlastnostem dřevin. Jádrem knihy je oddíl o biologických vlastnostech lesa a o dynamice lesa. Zde řeší s hlediska mezidruhové a vnitrodruhové konkurence i z jiných dynamických hledisek otázky čistých nebo smíšených lesních porostů, lesní buřeně a lesního podrostu vůbec, a konečně otázku obnovy lesního porostu. Rozvádí tu kapitoly z ekologie lesní biocenosy. Lesní biocenosa není jen pasivní činitel, na nějž působí vlivy klimatické, půdní a biotické, ale je činitelem aktivním, a to aktivnějším než jiné biocenosy, na př. louky. Proto má velký význam využití právě této vlastnosti lesa v hospodářství. Les si vytváří své mikroklima, reguluje účinky větru, proudění studeného a teplého vzduchu, oběh vody, vytváří si specifickou lesní půdu a tím vším ovlivňuje i celé okolí. V této souvislosti se tu setkáváme s moderními úspěchy tvůrčí vědy, zvláště sovětské, v oboru zakládání různých druhů ochranných lesních pásů, přetváření přírody, s moderními hledisky ochrany přírody a krajiny, ovlivňováním městského klimatu atd. Lesní biocenosy prodělaly určitý historický vývoj, který je nutno poznat, abychom pochopili jejich dnešní stav. Tuto sukcesi sleduje autor od doby ledové až do dnešní doby. Všímá si sukcese přirozené i silně ovlivněné lidskými zásahy (požáry, pastvou dobytka, lesnickými zásahy). Škoda, že tak důležité stati o záměnách dřevin chybí aplikace na naše domácí lesy. Kniha končí přehledem fytocenologických a typologických škol.

Velkou předností tohoto díla je, že nám zachycuje výsledky tvůrčí vědy, zvláště sovětské, jejíž přínos k řešení otázky biologie lesa je skutečně průkopnický. Každý oddíl v knize je uzavřen bohatými citacemi literatury.

Nás mykology především musí tato kniha zajímat proto, že nesmíme ztratit ve svých mykologických pracích zřetel na to, jak jsou právě houby biologicky aktivně zapojeny do tvůrčího procesu v lesní biocenose. O významu hub pojednávají krátce též některé kapitoly, na př. úvodní, dále o humusu, o mykorrhize, zmínky z lesnické fytopathologie (str. 267 a 433) a jiné. Není jich mnoho. Právě proto by nás měla vést tato kniha k závěru, abychom i my se postarali o zpracování biologie lesních hub a lesnické fytopathologie. Právě ekologie, sociologie a vůbec biologie hub může hodně prospět našemu lesnictví, jako mu prospívá již lesnická fytopathologie. Jistě by takové práce s radostí vydala edice „Lesnická knihovna".

Tento podnět mi dalo právě přemýšlení nad recensí této knihy skutečně příkladné s hlediska pojetí i zpracování látky pro náš mykologický časopis.

Vladimír Skalický

Josserand, M.: **La description des Champignons supérieurs: Technique descriptive — Vocabulaire raisonné du Descripteur.** Paris, Paul Lechevalier 1952; stran 338, s kresbami (232 obrazců).

Za významný přínos k základní soupravě své odborné literatury děkuje mycetický svět usilovnosti a přesnosti lyonského mykologa, Marcela Josseranda. Je to jeho právě vyšlé dílo, zařaděné do honosné sbírky *Encyclopédie mycologique* letos jako její 21. svazek, následující za 14. a 20. svazkem sbírky „Řádu bedlovitých" *(Les Agaricales)* P. Konrada a A. Maublanca. Autor, jenž je příznivcem Čs. klubu mykologického, měl poradcem profesora lyonské university R. Kühnera. Rozdělil svou práci na dvě části. V menší polovici (str. 23 až 151) soustavně podává návod, čeho si na hubném materiálu všímati, kterak odborně konati pozorování jednak makroskopických, jednak mikroskopických znaků, jakož i subtilních vlastností chuti a vůně („organoleptických", ježto řecké *leptos* znamená subtilní); dále pak instruuje, kterak výsledky těchto veškerých pozorování zachovati vědecky přesným popisem hub; k této „popisné technice" pojí se jedna další stať (7 stran) o používání chemických reagencií a druhá (8 stran) o konservační preparaci hubného materiálu pro sbírky. Každému kolektivu, které se věnuje „mykologickému praktiku", blahopřejeme, může-li užívati takovéto vysoce znalecké, zároveň poučné i použitelné pomůcky, jako je tato Josserandova technika mycetického pozorování a záznamu!

Druhým dílem Josserandovy knihy je Vocabulaire raisonné du Descripteur. Tento větší díl obsahuje (na str. 153 až 336) naučný slovníček obecného houbařského názvosloví, obecného, nikoli speciální mykologie! Je terminologicky vzorně svědomitý, etymologicky uvědomělý (dbá odvození odborných názvů, i dějin jejich zavedení), vysvětluje jasně a své výklady i definice odůvodňuje důkladně. Rozsah jednotlivých hesel hoví účelnosti, je spíše pružný než odměřený. Našim čtenářům bude nejbližší porovnávati jej s vyváženým Glosářem ve velikém „Klíči" dra Alberta Piláta. Jsou tu velmi koncisní formule o několika slovech, na př. *sporulation,* připomínající malý Vocabulaire à l'usage des botanistes et mycologues amateurs (1948) pana V. Piane. Naskýtají se tu však pod některými hesly i podrobně propracované stati s obrazci. Tak heslo *Cystide* zaujímají 3 stránky, *Hile (hilus)* více než 3, *Insertion* (spoj, připevnění, vzrostlost — zejména rourek, lupenů, ostnů) 3 a půl strany, *Pigment* (barvivo) na 4 strany, *Revêtement* (název doporučovaný pro povrchové vrstvy, zejména klobouku hub) téměř 6 a k tomu ještě *Cuticule* téměř 4 stránky, *Trame* (dužnina — zejména lupenů) skoro 3 strany a *Spore* (výtrus, připouští se pouze v ženském rodě la spore) celých 11 stránek.

Lze se domnívati, že tento Josserandův Vocabulaire má ve svém obvodu význam analogický tomu, který má u nás Pilátův Glosář — *quem honoris causa nomino.*

Dr J. Schützner.

B. Časopisy: a) ústředních ústavů

Časopis pro pěstování matematiky	4 č. ročně, předpl. Kčs 240,—,	číslo Kčs	60,—
Časopis Ústředního ústavu astronomického	6 č. ročně, předpl. Kčs 90,—,	číslo Kčs	15,—
Československá biologie	6 č. ročně, předpl. Kčs 180,—,	číslo Kčs	30,—
Československá fysiologie	4 č. ročně, předpl. Kčs 120,—,	číslo Kčs	30,—
Československý časopis pro fysiku	4 č. ročně, předpl. Kčs 120,—,	číslo Kčs	30,—
Chemické listy	12 č. ročně, předpl. Kčs 360,—,	číslo Kčs	30,—
Věstník Ústředního ústavu geologického	6 č. ročně, předpl. Kčs 270,—,	číslo Kčs	45,—

b) vědeckých společností

Časopis Čs. entomologické společnosti	4 č. ročně, předpl. Kčs 100,—,	číslo Kčs	25,—
Česká mykologie, časopis Čs. mykologického klubu	4 č. ročně, předpl. Kčs 90,—,	číslo Kčs	22 50
Preslia, časopis Čs. botanické společnosti	4 č. ročně, předpl. Kčs 300,—,	číslo Kčs	75,—
Věstník Čs. zoologické společnosti	4 č. ročně, předpl. Kčs 400,—,	číslo Kčs	100,—
Zoologické a entomologické listy	4 č. ročně, předpl. Kčs 320,—,	číslo Kčs	80,—

c) populárně vědecké

Lidé a země, zeměpisný měsíčník	12 č. ročně, předpl. Kčs 180,—,	číslo Kčs	15,—
Rozhledy matematicko-přírodovědecké	5 č. ročně, předpl. Kčs 60,—,	číslo Kčs	12,—
Vesmír	10 č. ročně, předpl. Kčs 80,—,	číslo Kčs	8,—

Časopisy **ústředních ústavů** a **vědeckých společností** přinášejí původní badatelské práce z jednotlivých vědních oborů, referáty a sdělení z vědeckého života u nás i za hranicemi, zprávy o významných diskusích a recense důležité literatury vědecké. Mimořádná pozornost je věnována pokrokovým směrům a velkým úspěchům sovětské vědy, jakož i vědy v ostatních lidově demokratických státech.

Časopisy **populárně vědecké** seznamují širokou veřejnost přístupnou formou se základy všech vědních oborů a informují ji o nejnovějším stavu bádání.

Uvedené knihy i časopisy lze objednat ve všech knihkupectvích nebo přímo v Přírodovědeckém vydavatelství, Žitná 25, Praha II, tel. 293-08 a 319-50.

ČS. MYKOLOGICKÝ KLUB V PRAZE II

Benátská 2. (Botanický ústav Karlovy university).
Sekretariát: Praha II, Krakovská 1. Telefon 311-31.

Staňte se naším členem!

Členský příspěvek

činí ročně Kčs 20,—, zápisné Kčs 10,—. Členské přihlášky a příspěvky přijímá jednatel I. Charvát, Praha II, Krakovská 1. Telefon 311-31. Členy, kteří dosud nevyrovnali členský příspěvek za kalendářní rok 1951, prosíme o zapravení.

Navštěvujte přednáškové kursy ČMK

pořádané každé pondělí od 19. do 21. hod. v přednáškovém sále botanického ústavu Karlovy university v Praze II, Benátská 2. Stanice elektr. dráhy čís. 14 (botanická zahrada). Výklad a demonstrace důležitých jedlých a jedovatých hub pro praktické houbaře, začátečníky a pokročilé. Při přednášce se též určují donesené houby.

Houbařské vycházky ČMK

s odborným školením praktických houbařů se konají každou neděli do blízkého i vzdáleného okolí Prahy. Dobrou obuv a jídlo s sebou. Oznámení vycházek v denním tisku ke konci týdne a v houbařských skřínkách ČMK. Telefonické dotazy na číslo 311-31.

Bezplatná houbařská poradna ČMK

v Praze II, Krakovská 1 (I. Charvát) určuje veškeré houby. K poštovním zásilkám z venkova (jako vzorek bez ceny) přiložte kor. lístek se svojí přesnou adresou, kde uveďte datum, naleziště, druh stromů, event. chuť a vůni za syrova atd.

Brno, Kotlářská 2

Bezplatná houbařská poradna každé pondělí od 17. hod. v botanické zahradě, anebo kterýkoliv den odpoledne u předsedy pplk. v. v. A. Procházky v Brně, Bratislavská 36/a.

Stálá výstavka čerstvých hub

v Praze II, Krakovská 1.
V Brně, Kotlářská 2 (botanická zahrada) a Pionýrská 23 (vyšší hospodářská škola).

Česká mykologie vychází 4krát ročně. Roční předplatné 90,—. Vydává Čs. mykologický klub v Přírodovědeckém vydavatelství, Žitná 25, Praha II. Adresa redakce: Václavské nám., Národní museum, Praha II. Adresa administrace: Přírodovědecké vydavatelství, Žitná 25, Praha II. Novinové výplatné povoleno Okrskovým pošt. úřadem Praha pod čís. 313/535-Ře-52. Dohlédací poštovní úřad Praha 022. Tiskne a expeduje: Státní tiskárna, n. p., závod 02, Praha XIII, Sámova 12.